

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Кафедра міжнародних відносин і регіональних студій

ГОДОРОЖА МАРИНА ОЛЕКСАНДРІВНА

**ГЕОПОЛІТИЧНІ ІНТЕРЕСИ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА НА
СУЧАСНОМУ ЕТАПІ**

Спеціальність: 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»

Освітньо-професійна програма Міжнародні відносини

Робота на здобуття ступеня вищої освіти «Бакалавр»

Науковий керівник:

КОПАЧИНСЬКА ГАЛИНА ВАСИЛІВНА,

кандидат географічних наук, доцент

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № 12

засідання кафедри міжнародних

відносин і регіональних студій

від 21 травня 2024 р.

Завідувач кафедри

_____ проф. Коцан Н.Н.

Луцьк – 2024

АННОТАЦІЯ

Годорожа М.О. Геополітичні інтереси Республіки Польща на сучасному етапі

Рукопис. Випускна кваліфікаційна робота бакалавра за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», ОПП «Міжнародні відносини». Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2024. 56 с. Українська.

У першому розділі бакалаврської роботи узагальнено суть поняття геополітика та геополітичні інтереси. З'ясовано, що геополітика розглядає вплив географічних чинників у формуванні державної. Встановлено, що геополітичні інтереси реалізуються завдяки геополітичним векторам і стратегіям, які реалізує держава на геополітичному полі.

У другому розділі бакалаврської роботи досліджено основні чинники формування геополітичних інтересів сучасної Республіки Польща. Окрема увага приділяється історичним, політико-правовим та соціально-культурним передумовам розвитку геополітичного курсу сучасної Республіки Польща.

У третьому розділі бакалаврської роботи розкрито характерні риси сучасної геополітичної стратегії Республіки Польща, визначені її проблеми та перспективи, а також описано значення України в геополітичних інтересах сучасної Республіки Польща.

Бакалаврська робота містить 3 таблиці та 9 рисунків, список джерел налічує 64 позиції.

За результатами дослідження зроблено висновки. Геополітичні інтереси – це національні інтереси держави, які пов'язані з геополітичним розташуванням. Польща має вигідне геоположення, що є вагомим аспектом у формуванні її геополітичних інтересів. Історичний розвиток формування геополітичних інтересів Польщі характеризується думками геополітиків, які стверджували, що Польща – це міст між Балтійським і Чорним морем, а також буферна зона між Сходом і Заходом. Сучасний етап характеризується продовженням активної інтеграції з НАТО та ЄС. Характерними рисами реалізації інтересів Польщі є проведення вигідної для себе зовнішньої політики; співпраця в економічній та енергетичній сферах для власної незалежності; посилення безпеки та стабільності в регіоні; зміцнення впливу та авторитету на геополітичному полі за допомогою участі у міжнародних організаціях. Основними проблемами реалізації геополітичних інтересів Польщі виступають натягнуті відносини з сусідніми країнами; внутрішні непорозуміння політичних партій; демографічні виклики і проблеми міграції; непорозуміння з ЄС у питаннях верховенства права та незалежності судової системи. Проте, не дивлячись на труднощі, Польща знаходить вигідні партнерства, які допомагають їй знаходити рішення для успішної реалізації геополітичних інтересів. В сучасній орієнтації стратегічним є співпраця з Україною, яка допомагає зупинити розповсюдження російського впливу на міжнародне середовище.

Ключові слова: Польща, геополітичні інтереси, зовнішня політика.

ABSTRACT

Hodorozha M. O. Geopolitical Interests of the Republic of Poland at the Present Stag. Manuscript. Bachelor's Thesis in Specialty 291 International Relations, Public Communications and Regional Studies, EPP International Relations. Lesya Ukrainka Volyn National University. Lutsk, 2024. 56 p. Ukrainian.

The first chapter summarizes the essence of the concept of geopolitics as well as geopolitical interests. It is clarified that geopolitics considers the influence of geographical factors in the formation of state policies. It is established that geopolitical interests are realized through geopolitical vectors and strategies that the state implements on the geopolitical field.

The second chapter of the paper studies the main factors in the formation of the geopolitical interests of the modern Republic of Poland. Particular attention is paid to the historical, political-legal, and socio-cultural prerequisites for the development of the geopolitical course of the modern Republic of Poland.

The characteristic features of the modern geopolitical strategy of the Republic of Poland are revealed in the third chapter. The key problems and prospects and the significance of Ukraine in the geopolitical interests of the modern Republic of Poland are defined,

The Bachelor's thesis contains 3 tables and 9 figures, with a list of sources comprising 64 entries.

Thus, geopolitical interests are viewed as the national interests of the state related to its geopolitical location. Poland has a favorable geographical position being a significant aspect in the formation of its geopolitical interests. The historical development of Poland's geopolitical interests is characterized by the views of geopoliticians who argued that Poland is a bridge between the Baltic and Black Seas, as well as a buffer zone between the East and the West. The modern stage is characterized by the continuation of active integration with NATO and the EU. The major features of Poland's interest realization include conducting foreign policy advantageous to itself; cooperation in economic and energy sectors for its own independence; strengthening security and stability in the region; and enhancing influence and authority on the geopolitical field through participation in international organizations. The main problems in realizing Poland's geopolitical interests are strained relations with neighboring countries; internal misunderstandings among political parties; demographic challenges and migration issues; and misunderstandings with the EU regarding the rule of law and judicial independence. However, despite the difficulties, Poland finds advantageous partnerships that help it find solutions for successfully realizing its geopolitical interests. In the modern orientation, strategic cooperation with Ukraine is crucial as it helps to stop the spread of Russian influence on the international environment.

Keywords: Poland, geopolitical interests, foreign policy.

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ	
1.1. Теоретичні основи вивчення геополітичних інтересів держави.....	7
1.2. Стан вивчення теми дослідження у сучасній науковій літературі.....	14
1.3. Методичні основи дослідження геополітичних інтересів держави.....	17
РОЗДІЛ 2. ПЕРЕДУМОВИ ТА ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ІНТЕРЕСІВ ПОЛЬЩІ	
2.1. Історичні чинники формування геополітичних інтересів Польщі.....	21
2.2. Політико-правові передумови формування геополітичних інтересів Польщі.....	24
2.3. Соціально-економічні передумови формування геополітичних інтересів Польщі.....	29
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ІНТЕРЕСІВ ПОЛЬЩІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	
3.1. Характерні риси геополітичних інтересів Польщі на сучасному етапі.....	34
3.2. Проблеми та перспективи реалізації геополітичних інтересів Польщі.....	39
3.3. Питання України в геополітичній орієнтації сучасної Польщі.....	43
ВИСНОВКИ	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	50

Актуальність теми дослідження. Польща належить до країн світу з потужним геополітичним потенціалом і перспективним майбутнім. Це дає їй можливість реалізовувати свої геополітичні інтереси на міжнародній арені і має велике значення для існування держави як повноцінного актора сучасних міжнародних відносин, зміцнення її позицій як центру впливу в регіоні та дозволяє впливати на сучасну геополітичну ситуацію в багатополлярному світі.

Об'єктом дослідження є геополітичні інтереси сучасної Польщі.

Предметом дослідження є передумови та чинники, особливості, проблеми та перспективи реалізації геополітичних інтересів Польщі.

Метою роботи є вивчення геополітичних інтересів Польщі на сучасному етапі за допомогою аналізу передумов та чинників, особливостей, проблем та перспектив їх формування та реалізації.

Для досягнення мети були поставлені такі **завдання**:

- розглянути теоретико-методичні основи дослідження геополітичних інтересів держави;
- виділити та проаналізувати основні чинники та передумови формування геополітичних інтересів Польщі;
- виокремити характерні риси геополітичних інтересів Польщі на сучасному етапі;
- з'ясувати проблеми та перспективи реалізації геополітичних інтересів Польщі;
- визначити питання України в сучасній геополітичній орієнтації Польщі.

Теоретичною базою написання роботи послужили праці таких вчених як С. Антонюк, Н. Буглай, М. Вегеш, Д. Глембоцький, О. Дашевська, Р. Демчишак, М. Дністрянський, Д. Коротков та інші.

У процесі написання бакалаврської роботи було використано такі **методи** дослідження як: аналіз, синтез, історичний, узагальнення, метод вивчення документів, статистичний, системно-структурний підхід.

Практичне значення бакалаврської роботи. Результати дослідження можуть бути корисні для вивчення таких освітніх компонентів, як «Міжнародна

глобалізація та інтеграція у світовій політиці», «Міжнародні відносини і світова політика», «Історія міжнародних відносин», «Економічна географія країн світу», «Регіональне країнознавство», «Геополітичні та геоекономічні інтереси у світовій політиці», «Основи геополітики та геостратегії», «Світова економіка», які викладаються на факультеті міжнародних відносин.

Бакалаврська робота містить **елементи наукової новизни**, зокрема набули подальшого розвитку виділення історичних аспектів формування і реалізації геополітичних інтересів Польщі, а також було узагальнено найбільш значущі геополітичні вектори держави, в яких реалізуються її інтереси.

Апробація бакалаврської роботи. Окремі положення та висновки бакалаврської роботи було апробовано на III Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Актуальні проблеми міжнародних відносин і регіональних досліджень» (м. Луцьк, 2023 р.).

Структура бакалаврської роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (64). Робота ілюстрована, містить 3 таблиці та 9 рисунків. Загальний обсяг роботи становить 56 сторінок.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ

1.1. Теоретичні основи вивчення геополітичних інтересів держави

Те, що ми зараз розуміємо як геополітику, існувало з давніх часів. Стародавні мислителі багато розмірковували про географічне положення держав, їх кліматичні умови, структуру населення, взаємовідносини держав і регіонів. Проте власної назви цей об'єкт дослідження не мав.

У 1916 р. шведський науковець Рудольф Челлен (1864-1922 рр.) ввів у науку поняття «геополітика», розуміючи її як «теорію, яка розглядає нації як географічні організми або просторові явища». Насправді геополітика Р. Челлена продовжила розвиток старої галузі політичної географії, не претендуючи на самобутність. Сам автор не претендував на роль першопрохідця, своїм учителем він вважав Фрідріха Ратцеля (1844-1904 рр.), який випустив книгу «Політична географія». Ратцель в своєму виданні розглядав націю як живу істоту, вкорінену в землю [45]. Челлен розділяв погляди Ратцеля про те, що ґрунт на якому розташована держава є його головною і визначальною частиною. Іншими словами ґрунт і держава існують як єдине ціле. Розділяючи ці погляди з приводу сутності держави, науковці приходять до висновку, що призначення країни лежить в боротьбі за її існування, тому країни мають боротися за простір. Челлен також розробив концепцію « про народів юних», до яких відносили німців та росіян, і «народів старих», в цю групу входили англійці та французи.

Інтелектуальним родоначальником вважається американський генерал Адольф Мехем (1840-1914 рр.). Він виклав свою доктрину «морської сили», зокрема, в своїй головній праці «Вплив морської сили на історію» 1890 р. На його погляд «морська» могутність базується на вільній морській торгівлі, а наявність військово-морського флоту є лише гарантією цієї торгівлі. Основною небезпекою для морських цивілізацій виступають континентальні держави

Євразії (Німеччина, Китай, Росія). Мехем вважав, що наявність у США морської долі, створює необхідність стратегічної інтеграції американського континенту, а в майбутньому і світового панування. Боротьба з континентальною масою Російської імперії мала довгострокове стратегічне завдання для морської сили. Можна сказати, що Мехен розробив програму ідеологічної діяльності і політиків таласократії, яку було втілено в другій половині 20 століття: перемога в холодній війні, укорінення стратегії морської могутності та зруйнування Радянського Союзу.

Не менш відомий німецький дослідник К.Хаусгофер (1869-1946 рр.), який виступав з експансіоністським настроєм і націонал-соціалістичним рухом. Також науковець відомий власною доктриною, яка полягала в планетарному дуалізмі (протиборство континентальних держав до морських) та доктриною «життєвого простору» [21]. Вважається, що він зробив з геополітики дієвий пропагандистський орган, котрий створений сприяти в Німеччині для «усвідомлення простору». Наукові надбання Хаусгофера стали впливовими у формуванні гітлерівських доктрин [9].

Яскравою фігурою серед геополітиків був Х. Маккіндер (1861-1947 рр.). Він є власником найоригінальнішої і революційнішої думки щодо геополітичного світового устрою. Саме Маккіндер наголошував на тому, що головною метою англосаксонської геополітики є недопущення створення стратегічного континентального союзу навколо географічної осі історії – Росії. Через деякий час це стало геополітикою США і НАТО.

Американець голландського походження Ніколас Спайкмен (1893-1943 рр.) стверджував, що геополітика є найбільш ефективним інструментом ефективною стратегії та міжнародної політики. На його думку, якщо держава не має власної геополітичної могутності, вона має вступати в більш стратегічний і сильніший союз.

Враховуючи різні визначення геополітики та погляди науковців у цій галузі, вагомим компонентом є простір, зокрема геополітичне поле або поле взаємодії. Поле взаємодії – це виділений на основі геостратегічних поєднань

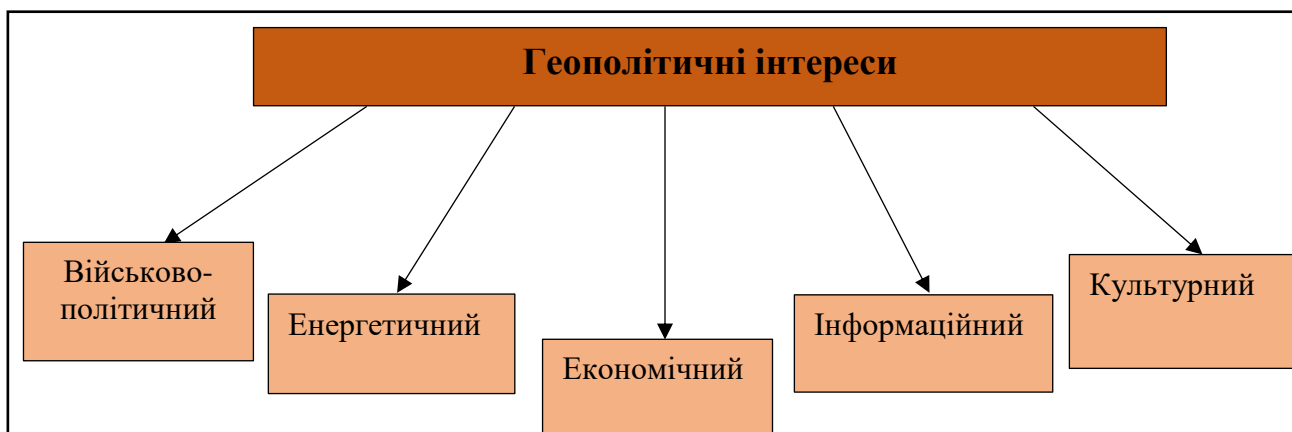
зацікавлених акторів, частини суспільної діяльності, що взаємодіють з географічним простором. Геополітичне поле може бути: прикордонне, перехресне, ендемічне, тотальне, метаполе, геополітична опорна точка. Основною метою таких взаємодій є досягнення геополітичних інтересів держави.

В своєму процесі розвитку геополітика використовує різноманітні підходи з приводу розуміння. Від ототожнення її з мистецтвом керування світовим процесом державою чи іншою світоглядною концепцією майбутнього. Стрижнем геополітики залишається динамічна система природничих наук – географія. Одним з провідних понять геополітики виступає «геостратегія». Це поняття з'явилося після компрометації геополітики представниками німецької школи приблизно в 30-40х роках ХХ ст., в той час як західні науковці підтримували сам термін «геополітика» і почали розвивати майже однакові концепції але вже в рамках геостратегії. За основу геостратегії розуміють зумовленість зовнішньоекономічних та зовнішньополітичних дій суб'єкта, передусім природо-географічними чинниками та геоположенням. Геостратегія ставить за завдання аналіз позицій суб'єкта, який досліджується і визначення можливостей її трансформації в напрямку, який є бажаним.

В історичному минулому поняття «геополітичний інтерес» з'явилося як результат еволюції наукових поглядів на геополітику та її роль. Інтерес можна розуміти, як усвідомлену потребу, що виникає з умов існування та діяльності суб'єкта міжнародних відносин. За словами польського дослідника Ю. Кукулка, потреби держави включають забезпечення її існування, політичної незалежності, умов для спільного розвитку, а також досягнення та підтримка іміджу держави [23]. Таким чином, інтерес можна тлумачити як визначення напрямів діяльності держави в міжнародному геосередовищі, що базуються на зв'язку між усвідомленням об'єктивної потреби та суб'єктивно сформульованою метою.

У багаторівневій динамічній системі геополітичних інтересів можна виокремити два рівні. Перший рівень включає фундаментальні, довгострокові інтереси, які майже не змінюються або змінюються дуже повільно. Другий

рівень охоплює ситуативні інтереси, що формуються на основі досягнутих угод або компромісів у процесі вирішення конфліктів і протистоянь. У політиці пріоритетність цих двох груп інтересів визначається конкретними умовами та залежить від балансу сил і можливостей для реалізації власних стратегічних інтересів. Геополітичні інтереси держави зазвичай прагматичні та часто мають егоїстичний характер. У боротьбі за виживання і безпеку нації, цілі досягаються шляхом розвитку та удосконалення засобів захисту. Безпека є ключовим геополітичним інтересом і одним із елементів національних інтересів, що надає оптимальне існування поряд з іншими важливими складовими [10]. Геополітичні інтереси охоплюють різні сфери зовнішньої і внутрішньої політики держави (рис. 1.1). Вибір правильних векторів і стратегій для реалізації поставлених цілей є фундаментом для успішного розвитку країни в геополітичному середовищі.

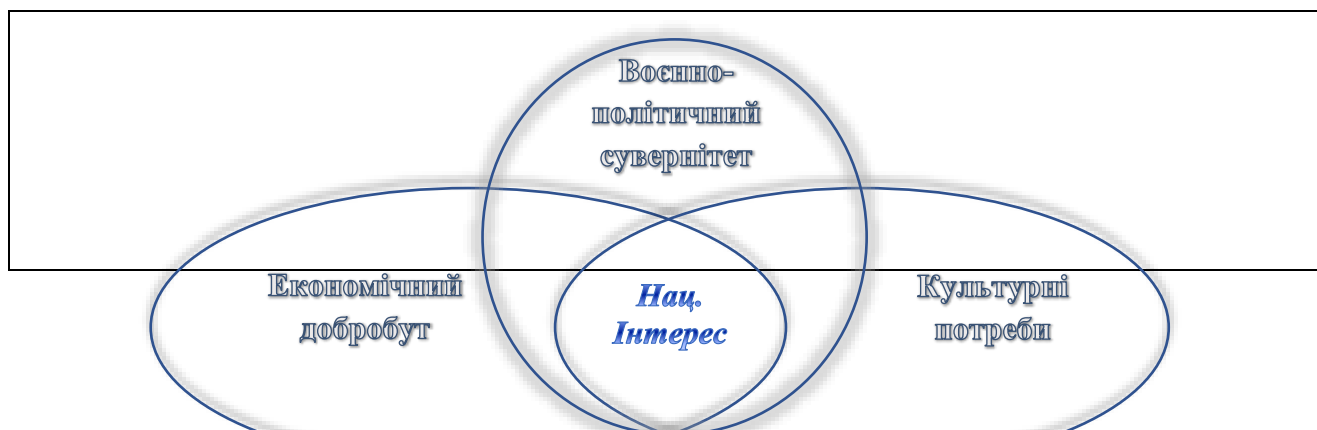

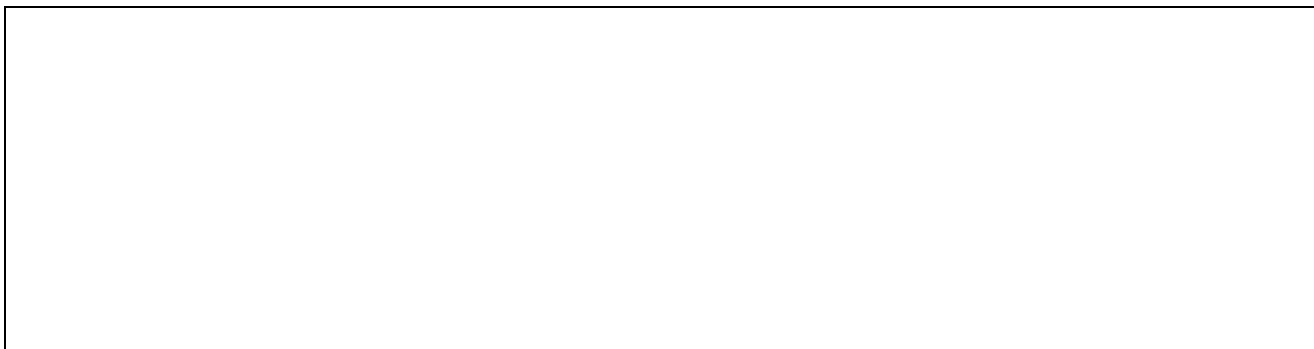
Рис. 1.1. Геополітичні інтереси країни [9; 15]

Геополітичні інтереси займають важливе місце в геополітиці, і на сучасному етапі їхнє формування, визначення та реалізація є одним із головних завдань кожної держави як повноправного учасника міжнародних відносин. В цьому випадку, не менш важливе значення посідає геополітична доктрина. Це модель розуміння чинників структури політичного та територіального світоустрою, напрямків політичної діяльності та аналізу, що спираються на географічні реалії [15]. Така думка представлена в наукових надбаннях і українського науковця М. С. Дністрянського. Переважна більшість доктрин є втіленням державних інтересів (національних, приватних, коаліційних). Їх

головне завдання полягає в цілеспрямованому покращенню та зміцненню геополітичного та гео економічного становища акторів. Переважно геополітичні інтереси реалізують у контексті конкретного геополітичного простору держави або поля геополітичної взаємодії, в межах якого вона діє на міжнародній арені.

Геополітичні інтереси можна охарактеризувати як комплекс національних інтересів, що тісно пов'язані з геополітичними позиціями. Українська вчена М. А. Шульга зазначає, що геополітичні позиції охоплюють природні та економіко-географічні умови: обрис кордонів і клімату, населення, сусідів держави, здатність держави користуватись своєю територією та розвитку та співпраці. Першим поняття «національний інтерес» до політичної науки ввели американські дослідники Ч. Бірд та Р. Нібур. У 1935 р. даний термін згадався у Оксфордській енциклопедії соціальних наук. Від правильного розуміння національних інтересів держави залежать її характерні особливості та пріоритети геополітичної діяльності [10]. Національний інтерес визначає стратегічну мету, завдання та напрями реалізації нації, а також механізми й методи їх втілення. Розбіжності в сприйнятті національного інтересу свідчать про розкол суспільства та політичну неоднорідність його представників. Національні інтереси спрямовані на забезпечення виживання, прогресивний розвиток, лідерство суспільства та держави (рис. 1.2.).

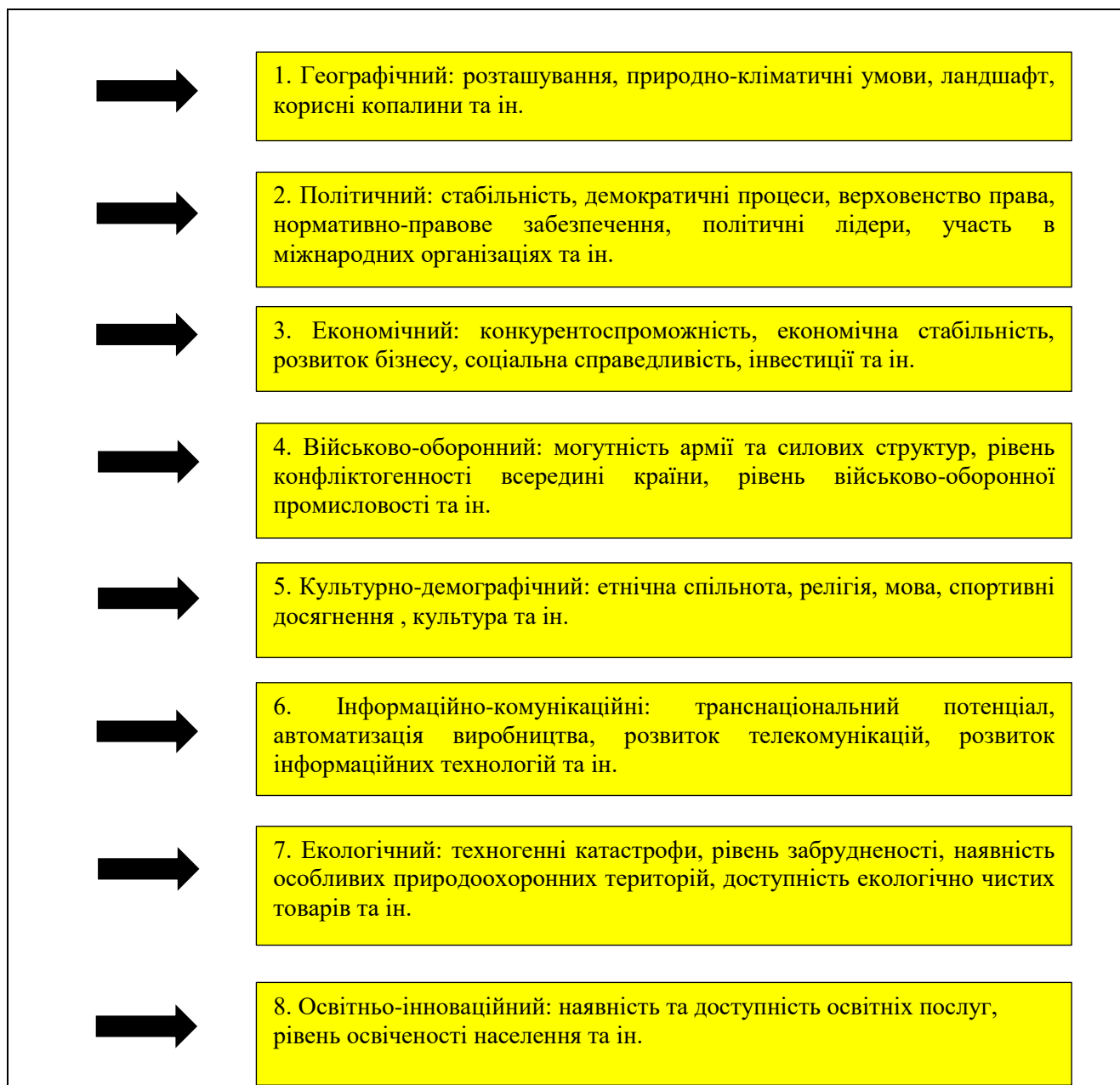

Рис. 1.2. Основні складові національного інтересу [28].

Тому, геополітичний аспект національних інтересів охоплює збереження суверенітету та територіальної цілісності, визначення ролі й місця держави у певному геополітичному просторі, а також підтримку балансу сил через міжнародні політичні, військово-політичні, правові, економічні та гуманітарні інститути. Від правильного трактування національного інтересу визначаються пріоритетні напрями геополітичної діяльності та геополітичних інтересів. Слід підкреслити, що основна мета реалізації геополітичних інтересів полягає в систематичному посиленні геополітичного впливу та економічної потужності країн. Важливість цих інтересів була відзначена ще більше ста років тому прем'єр-міністром Великобританії, лордом Пальмерстоном, який підкреслював, що у країні немає постійних союзників або постійних ворогів, лише постійні інтереси [43].

Геополітичні інтереси країни виходять також з її геополітичного розташування та потенціалу. Геополітичне розташування описує положення країни в контексті зовнішнього середовища, такого як інші держави, ринки та торгові маршрути [43]. Це має важливе значення на різних рівнях, від глобального до локального (макро-, мезо-, мікро-). Перший описує розташування країни в контексті глобальних центрів політичного та економічного впливу, другий – в контексті значних регіонів та об'єднань всередині країни, а третій – в контексті відношень із сусідніми державами. Важливим етапом адекватного розуміння геополітичних інтересів є геополітичний потенціал держави.

Рис. 1.3. *Фактори геополітичного потенціалу [12].*

Геополітичний потенціал представляє собою систему різноманітних ресурсів, які можуть бути застосовані для досягнення геостратегічних цілей на міжнародній арені в інтересах національної безпеки. Цей потенціал включає економічні, соціально-культурні, військові, політичні, транспортні та екологічні фактори (рис. 1.3.). Від нього залежить місце країни у світі та її здатність досягати своїх геостратегічних завдань. Геополітичний потенціал може розвиватись або зменшуватись, що впливає на трансформацію геополітичного коду.

Геополітичний код представляє сукупність стратегічних уявлень, що формує країна про інші країни під час розробки своєї зовнішньої політики. Створення вектору зовнішньої стратегії держави має відповідати її геополітичному коду. Код може включати в себе: національні інтереси, визначення загроз цим інтересам, способи реагування на ці загрози. Кожна країна має свій унікальний геополітичний код, який формується на основі аналізу різних факторів та завершується визначенням ключових стратегічних напрямків, або векторів, що відображають геополітичні інтереси. Геополітичні вектори включають в себе різні сфери впливу країни – військову, політичну, економічну та культурну. Ці напрями проявляються у стратегічному партнерстві між країнами або організаціями, де існує взаємний інтерес. Не дивлячись на те, що кожна держава формує самостійно свій геополітичний код, він може перекликатися, суперечити або взаємодіяти з геополітичним кодом іншої держави. Тобто, геополітичний код використовується у відносинах з іншими країнами при формуванні своєї зовнішньої політики [11].

Варто зазначити, що геостратегія держави, яка включає аналіз геополітичних інтересів, коду та векторів, визначає геостратегічні цілі, напрями та принципи її зовнішньої політики у міжнародному просторі. Це враховує інтереси, як групи суспільства, так і окремих особистостей, щоб досягти мети як у внутрішній, так і у зовнішній сферах. Проблемою залишається метод реалізації геополітичних інтересів, де країна може вживати різноманітні заходи, включаючи силові дії, незважаючи на мораль та інтереси інших держав.

Отже, геополітичні інтереси держави становлять ключовий аспект глобальної політики та є тісно пов'язаними з геополітичним розташуванням та потенціалом. Вони визначають геополітичний код, вектори та стратегії. Ці інтереси відображають потреби та цінності країни на міжнародній арені, спрямовані не лише на її розвиток, але й на зміцнення її впливу. Конкретне і чітке формулювання та захист геополітичних інтересів є головним моментом у діяльності кожної держави.

1.2. Стан вивчення теми дослідження у сучасній науковій літературі

Важливим завданням в процесі комплексного дослідження геополітичних інтересів сучасної Польщі був аналіз різноманітних джерел, в яких була представлена дана тема, а саме:

- підручників за редакцією одного чи декількох авторів, котрі містять матеріал теоретичного характеру;
- монографій, періодичних видань, де автори аналізують певні аспекти, пов'язані із геополітичними інтересами Польщі;
- офіційних документів польських зовнішньополітичних відомств, документів офіційних установ, документів заснованих на матеріалах виступів, заяв, офіційних промов, доповідей тощо;
- інтернет-джерел, що містять статті, сучасну інформацію або статистичні дані з досліджуваної теми.

Першочерговим завданням при дослідженні геополітичних інтересів Польщі було з'ясувати суть поняття «геополітика», «національні інтереси» «геополітичні інтереси», «геополітичний код», «геополітична концепція» та «геополітичний потенціал». На основі наукових праць Д. В. Глембоцького [10], М. С. Дністрянського [15], Г. В. Копачинської [21] було розглянуто зміст геополітики та її важливість. Завдяки працям М. М. Вегеша [9], Б. П. Яценка [43] було проаналізовано основні компоненти геополітики, такі як «поле взаємодії» та «геополітичні інтереси». За допомогою статті О. В. Дашевської «геополітичний потенціал як основа формування геополітичного статусу держави» [12] було охарактеризовано основні фактори геополітичного потенціалу держави та їх вплив на геополітичні інтереси.

Наступним завданням під час дослідження геополітичних інтересів Польщі був збір і опрацювання наукової літератури, пов'язаною із висвітленням історичних, соціально-економічних, політико-правових передумов та чинників, які є вагомим аспектом у формуванні польських геополітичних інтересів на сучасному етапі. Вивченням історичних чинників та передумов займався

Еугеніуш Ромер зі своїми працями: «Роль річок в історії та географії народів»; «Природні основи історичної Польщі». Також свій внесок зробив Вацлав Налковський. Він стверджував, що для Польщі є характерним відсутність стабільності та власна невизначеність. Третім науковцем був Влодзімеж Вакар. Вакар був провідним засновником найвідомішої польської доктрини «Міжмор'я». Окремі аспекти політико-правових чинників та передумов висвітлені та закріплені в документах «Конституція Польщі 1997 р.», «Акт поновлення незалежності Польщі 1918 р.», «Договір про вступ до ЄС 2003 р.». Вони є найбільш відомими та важливими документами в Польщі. В Україні дану тему висвітлено в роботах О. Антонюк «Європейська інтеграція в зовнішній політиці Республіки Польща» [2], М. Марчук «Форма польської держави за чинною Конституцією 1997 р.» [25], Т. Слова «Традиції Ягеллонської та П'ястівської концепцій в сучасній зовнішній політиці Польщі» [17]. Вагомим аспектом у дослідженні соціально-економічних чинників та передумов геополітичних інтересів Польщі стало використання наукових надбань: Р. Демчишак «Особливості євроінтеграційного процесу у Польщі: внутрішньополітичний та зовнішньополітичний виміри» [13], «Східний вектор зовнішньої політики Польщі: ідеологічні підвалини та особливості реалізації на сучасному етапі» [14]; І. Мандрик «Особливості соціально-економічного розвитку Польщі після вступу до Європейського Союзу» [24].

Сучасний етап геополітичних інтересів, виклики та перспективи, Україна в геополітичній орієнтації сучасної Польщі були описані у працях: Н. Буглай «Зовнішня політика Польщі після вступу до НАТО» [6], «Формування зовнішньополітичної стратегії та реалізація пріоритетних напрямків Польщі» [7]; О. Затинайко «Політика безпеки і воєнно-політичні відносини Польщі» [18]; Д. Коротков «Польща у процесі практичної реалізації геополітичних інтересів у Центрально-Східній Європі» [22]; Ю. Нечипоренко «Геополітичні стратегії Парламенту Польщі у контексті набуття членства у ЄС та НАТО» [29]; Ю. Новопашин [30], В. Струтинський «Українсько-польське стратегічне партнерство в контексті європейських інтеграційних чинників» [37]; О. Цебенко

«Транскордонне співробітництво України та Польщі як рушій економічних відносин» [41]. Всі вони описували економічне піднесення та активну здатність Польщі реалізовувати свої геополітичні інтереси завдяки членству в НАТО та ЄС.

Для дослідження геополітичних інтересів Польщі важливе дуже місце зайняли інтернет-ресурси. Зокрема, дані сайтів Atlantic Council [54], Economics Observatory [64], Harvard International Review [62], Poland Weekly [60], European Council on Foreign relations [61], сайт Міністерства закордонних справ Польщі [49] та інші.

Отже, не дивлячись на наявну кількість матеріалів з питань геополітичних інтересів Польщі на сучасному етапі, ця тема недостатньо вивчена у науковій літературі. Науковці досліджуючи геополітичні інтереси Польщі приділяють більшу увагу міжвоєнному періоду та періоду вступу до ЄС та НАТО. Достатньо описані історичні та соціально-економічні передумови, але погано досліджені політико-правові передумови. Ці чинники зумовили потребу більш глибокого аналізу геополітичних інтересів Польщі, що стало вибором теми проведеного наукового дослідження.

1.3. Методичні основи дослідження геополітичних інтересів держави

Дослідження геополітичних позицій Польщі представляє собою складну та комплексну задачу, тому проведення її наукового вивчення відбувається в декілька послідовних етапів.

На початковому етапі розробляється програма наукового дослідження, в якій обґрунтовується важливість обраної теми. Після цього здійснюється перехід до визначення цілей та конкретних завдань, які мають бути написані відповідно до мети. Далі визначається об'єкт – геополітичні інтереси Польщі, предмет – особливості, чинники, проблеми, перспективи формування та реалізації геополітичних інтересів Польщі. Також варто зазначити етапи та бажані результати. На цьому ж етапі проводиться збір і обробка інформації.

Другий етап – організаційно-методичний. В цьому моменті головне накопичити достатньо інформації та виконати опис процесу дослідження.

Третій етап включає опрацювання матеріалів та оцінку отриманих результатів, що виходять з аналізу отриманої інформації. На основі результатів формуються прогнози щодо проблем, можливостей та пріоритетів геополітичних інтересів Польщі. Висновки повинні мати в собі суттєві науково-практичні результати роботи.

Головним завданням кожного етапу дослідження є використання певних методів. Метод в науковому дослідженні – система процедур, прийомів і підходів, які використовують для збору, опрацювання, аналізу та інтерпретації даних з метою досягнення наукових завдань та цілей і висновків [8]. Також метод можна охарактеризувати як набір технік і інструментів, що дозволяють науковцям досліджувати, встановлювати закономірності та формулювати нові ідеї. Ідеальне та чітке використання методу є важливою та ключовою задачею для успішної роботи, пізнання та досягнення результатів в дослідженні.

Сучасна наука досить багатогранно класифікує методи наукового пізнання. Згідно з класифікацією методи наукового пізнання поділяються на такі групи: 1) загальні філософські; 2) загальнонаукові; 3) окремо наукові; 4) дисциплінарні; 5) міждисциплінарні методи дослідження [31].

Під час дослідження геополітичних інтересів Польщі, аналізу чинників і передумов, характерних рис, проблем та перспектив формування та реалізації ідей варто застосовувати комплекс усіх цих методів дослідження, головними були аналіз та синтез, системно-структурний підхід, історичний, метод вивчення документів, узагальнення та статистичний.

Метод аналізу та синтезу виступає одним з універсальних та фундаментальних, що використовуються для розкриття, розв'язання різних проблемних питань, вивчення об'єктів та процесів.

Аналіз полягає у розчленуванні досліджуваного об'єкта на окремі складові його частини або елементи з метою опрацювання їх характеристик і властивостей. На відміну від аналізу, синтез передбачає об'єднання деяких

елементів чи складових частин у єдине ціле з метою утворення нових систем або концепцій. Синтез та аналіз не можуть існувати один без одного, адже вони взаємопов'язані та взаємозалежні. Використання цих двох методів у наукових дослідженнях дозволяє здійснювати комплексний та всебічний аналіз об'єкта, розкрити його структуру, а також розвивати нові концепції та підходи до вирішення наукових проблем. Завдяки цим методам було розглянуто геополітичні інтереси як складову геополітики, яка має специфічні характеристики, а також проаналізовано характерні риси геополітичних інтересів Польщі [35].

Системно-структурний підхід базується на розгляді об'єкту або явища як системи, яка складається з елементів і взаємозв'язків між ними. Цей метод дозволяє виявити причинно-наслідкові ланцюжки, визначити ключові фактори впливу та спрогнозувати наслідки змін. Важливість полягає в тому, що геополітичне дослідження містить в собі аналіз формування і функціонування [8]. В даній роботі він допоміг розглянути головні чинники та передумови формування геополітичних інтересів Польщі.

Історичний метод та метод опрацювання документів є двома не менш важливими засобами дослідження, які дають змогу науковцям отримати ретроспективні дані та зрозуміти події чи явища у контексті їх минулого розвитку [8]. Історичний підхід передбачає аналіз джерел, що містять історичні дані, такі як свідчення очевидців, літературні джерела, тощо. Він був застосований щоб виявити корені, причинно-наслідкові зв'язки формування Польщі як самостійного актора міжнародних відносин та еволюцію розвитку її зовнішньополітичного вектору протягом часу. Опрацювання документів виступає допомогою в отриманні первинної інформації, де в якості джерел стають документи та архівні матеріали. Ці два методи можуть використовуватись самостійно або в поєднанні один з одним для отримання більш повного та об'єктивного уявлення. За допомогою даних методів було з'ясовані історичні передумови формування геополітичних інтересів Польщі, геополітичні пріоритети партій і членство в міжнародних організаціях, а також важливі документи для польської діяльності (Конституція республіки Польща 1997, Акт поновлення незалежності Польщі

1918). Також ці методи допомогли подати інформацію про ВВП країни, працересурсний потенціал, домінуючі складними економік, відсоткові діаграми країн-експортерів та імпортерів Польщі.

Статистичний метод – комплекс прийомів, які застосовують для багатогранної характеристики за допомогою загальновідомих цифрових даних [42]. Використання цього підходу є дуже важливим, з його допомогою вдалось дослідити соціально-економічний розвиток Польщі, що є важливою складовою економічної могутності держави.

Метод узагальнення вимагає аналіз, систематизацію переходу від одиничного до загального, упорядкування отриманих даних. Він дозволяє підсумовувати інформацію з різних джерел чи етапів дослідження для отримання цілісного уявлення про досліджуваний об'єкт чи явище [35]. За допомогою цього методу ми мали змогу проаналізувати аспекти діяльності Польщі в геополітичній сфері і сформувані геополітичні вектори країни.

Отже, застосування комплексу різних методів дало можливість детально дослідити та проаналізувати особливості, проблеми і перспективи формування та реалізації геополітичних інтересів Польщі.

РОЗДІЛ 2.

ПЕРЕДУМОВИ ТА ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ІНТЕРЕСІВ ПОЛЬЩІ

2.1. Історичні чинники формування геополітичних інтересів Польщі

Польща, знаходячись у самому серці Європи, історично була свідком численних турбулентних подій та геополітичних змін. Глибоко вплетена у складову історії і культури Центральної та Східної Європи, ця держава має виразні геополітичні інтереси, які визначаються численними факторами. Розгляд цих інтересів є ключовим для розуміння сучасної політичної та стратегічної парадигми Польщі.

Геополітичне розташування країни завжди визначало її історію, політику та відносини з іншими націями. Для Польщі, маючи площу 322 575 км², її геополітичне положення було ключовим фактором у формуванні її національних інтересів та стратегій. Розташована між могутніми державами, такими як Німеччина, Росія та Австро-Угорщина. Польща завжди була на перетині геополітичних інтересів, що створювало складну ситуацію для її безпеки та суверенітету. Вона є ключовим пунктом на маршруті торгівлі та військових дій між Західною та Східною Європою, що надає їй важливе значення в регіональній політиці та економіці. З одного боку, вона шукає співпрацю та альянси з іншими державами для забезпечення своєї обороноздатності, з іншого – активно взаємодіє з країнами Центральної та Східної Європи, спільно вирішуючи проблеми безпеки та економічного розвитку.

Перед безпосереднім вивченням та дослідженням чинників формування геополітики Польщі, слід проаналізувати історичні чинники та передумови формування польських геополітичних концепцій з точки зору історії. Якщо врахувати той факт, що від третього поділу Польщі в 1795 р. та до її появи внаслідок подій Першої світової війни в 1918 р. Польща як держава не існувала як така, справжній науковий дискурс стосовно її геополітичного становища в

тогочасному світі розпочався доволі рано, адже вже в 1901 р. вийшла праця «Роль річок в історії та географії народів» польського географа Еугеніуша Ромера (1871-1954 рр.), якого іноді називають батьком польської геополітики [46]. Праця приділяла багато уваги річкам, басейнам та відкритим водоймам в розвитку держави, тому її можна віднести до ранніх геополітичних праць польської держави.

В своїй іншій праці «Природні основи історичної Польщі» Ромер відкидав тезу про «перехідний», тобто буферний, характер польських земель, натомість наголошуючи в своїх інших роботах, що Польщу слід розуміти як міст між Балтійським та Чорним морями. Стосовно самих кордонів Польщі, то геополітик виокремлював річки Одру та Нису-Лужицьку як природні кордони Польщі на заході, в той час як Україні він також відводив значну роль в своїй концепції. Беручи до уваги подібність клімату на території обох державах та схожість української та польської культур, науковець обумовлював залученість західних та центральних, аж до Дніпра, територій України в своє геополітичне бачення Польщі. Експансія нової Польщі на схід в сторону Дніпра, за баченням Ромера, є вираженням «історичної необхідності», зумовленої географією. Очевидно, що Україну польський геополітик бачив в першу чергу як територію в складі Польщі та не розглядав як можливого союзника.

Не погоджуючись з ідеями Фрідріха Ратцеля стосовно чистого географічного детермінізму, Ромер наголошував на ролі самого населення держави у формуванні політичного життя на певній території, що в певній мірі відрізняло його від інших геополітиків того часу. Праці та ідеї Еугеніуша Ромера мали значний вплив на подальший розвиток геополітичної думки.

Іншим польським науковцем, який висловив своє бачення геополітичної ролі Польщі був Вацлав Налковський (1851-1911 рр.), який розвивав своє власне бачення геополітичного становища Польщі ще до її відновлення в 1918р. та який на протипагу ідеям Ромера наголошував на «перехідному» характері польських земель, де головна роль віддавалася комунікації між Заходом та Сходом [47]. Відмінним від ідей Ромера було й те, що Налковський не виокремлював якісь

чіткі географічні та етнічні межі Польщі. Він вважав, що для території Польщі є характерним відсутність стабільності та загальна невизначеність, що є однозначно загрозою, особливо враховуючи таких непередбачуваних сусідів як Німеччина та Російська імперія. Схожі побоювання щодо даних сусідніх для Польщі держав мав і Ромер.

В той же час, як протипага вже існуючим геополітичним концепціям «перехідності» Вацлава Налковського та «моста» між морями Еугеніуша Ромера виникла третя геополітична думка, яка мала не менш важливий вплив на подальший розвиток польської геополітики. Економіст за своїм фахом, Влодзімеж Вакар (1885-1933 рр.) висунув концепцію, за якою територія Польщі ставала б певним «буфером», або ж транзитною територією, між Сходом та Заходом. Вакар вбачав в польській території вигідну буферну зону, яка могла використовуватись для транзиту товарів з Європи в Азію, сприяючи економічному піднесенню польських територій. Певним чином, цю концепцію навіть слід назвати геоекономічною, а вже потім геополітичною. Лише після накопичення достатньої кількості капіталу, за рахунок свого вигідного положення, Польща могла б почати процес державотворення.

Окрім такого незвичайного, по відношенню до попередніх двох концепцій, бачення майбутнього Польщі, Вакар є цікавим і тим, що його вважають одним з провідних засновників найвідомішої польської геополітичної доктрини «Міжмор'я». Також на відмінну від позиції Ромера, який повністю виключав Україну як союзника Польщі, Вакар вважав, що політичну нестабільність спричинену Першою світовою війною потрібно скористатися, та створити на руїнах трьох європейських імперій тісного союзу країн Центральної та Східної Європи [47].

Як і попередники, основну загрозу Польщі Вакар вбачав в Німеччині та новій загрози, більшовиків. Геополітик був за створення незалежної України та Литви, які мали виконувати роль буферу між Польщею та більшовиками, де б Польща була б регіональним лідером цього союзу. Хоча, зрештою, Вакар визнав що концепція є складною для реалізації, в першу чергу через етнічну неприязнь

багатьох слов'янських народів один до одного. Тим не менш, відносини поляків до інших народів, особливо українців, в складі Речі Посполитої усім відомі, і така в подальші після- та довоєнні роки зазнає занепаду, аж поки не переродиться в своїй новій формі.

Отже, підсумовуючи історичні передумови сучасної геополітики Польщі, можна сказати про те, що підвалини сучасним геополітичним вченням та дослідженням в Польщі та її баченню себе як геополітичного гравця в Східній Європі були закладені ще на початку ХХ ст. вченими Еугеніушем Ромером, Вацлавом Налковським, Влодзімежем Вакарком та главою польської держави Юзефом Пілсудським. Не зважаючи на те, що їхнє геополітичне бачення Польщі було відмінним один від одного, та варіювалося від буферної зони до федерації народів Східної Європи, все ж вони мали і подібні риси, зокрема, бачення Німеччини та Росії як своїх головних конкурентів або супротивників, між якими Польща ніби «зажата», залученість українських земель та українців до своєї держави та за винятком ідеї «транзитної» Польщі Вацлава Налковського, позиціонування Польщі як провідного гравця в Східній Європі. Через зникнення Другої Речі Посполитої у зв'язку з Другою світовою війною та потраплянням Польщі під вплив Радянського Союзу, геополітичні дослідження серед польських науковців значно скоротилися, та мали змогу відновитися лише під кінець 20 століття, після повернення Польщею своєї незалежності.

2.2. Політико-правові передумови формування геополітичних інтересів Польщі

Формування геополітичних інтересів Польщі значною мірою визначалося політико-правовими факторами, зокрема, геополітичні концепції в зовнішній політиці, різноманітні договори та акти, які дають правове підтвердження геополітичних інтересів, діяльність політичних партій, а також інтеграції до міжнародних структур.

У польській історіографії традиційно виділяють дві основні концепції геополітичних інтересів – Пястівську та Ягеллонську. Назва ідеї походить від польської королівської династії Ягеллонів, яка прийшла до влади у 1386 р. та на початку застосувала механізм створення федеративної держави, об'єднуючи Польське королівство та Велике князівство Литовське. Зацікавленість до цієї концепції виник у 1920-1930-х рр. через проблеми взаємин з Литвою та питанням незалежності Вільнюса. Перша орієнтувалася на активні відносини з країнами Західної Європи та пасивні з країнами Східної Європи. Натомість, Ягеллонська підтримувала активну співпрацю на Сході, а також створення багатонаціонального державного утворення з центром у Варшаві, що робило Польщу могутнім осередком східноєвропейського регіону [17].

В другій половині ХХ ст. з'явилась нова геополітична доктрина – доктрина Гедройца-Мерошевського, яка продовжувала Ягеллонську геополітичну лінію. Сьогодні ця доктрина є найактуальнішою. Згідно з нею, Росія вже не безпосередній сусід Польщі на Сході, а між ними простягається цілий регіон інших країн, який називається «ULB» (Україна, Литва, Білорусь). Ці країни визначалися як основні суб'єкти польської політики, а головною метою було повністю обмежити вплив Москви в цих регіонах [3].

Ще однією, важливою для формування подальшої геополітичної думки є концепція «Міжмор'я», яка згадувалася раніше. Сама по собі концепція виникла на основі територій, які охоплювала Річ Посполита ще в часи Середньовіччя, але її ідея – об'єднання слов'янських та балтійських народів від Балтійського до Чорного морів, апелювала до багатьох польських, і не тільки, науковців та політиків. Ідея, яка набула популярності за часів Юзефа Пілсудського (1867-1935 рр.), та яка передбачала створення між обома морями федерації, очолюваної Польщею та Україною зазнала краху, через політичні реалії з якими зіткнулась Польща, в тому числі війна з УНР. Концепція міністра закордонних справ Юзефа Бека (1894-1944 рр.) «Третьої Європи», яка мала б охоплювати Польщу, Румунію та Угорщину також зазнала занепаду [50].

Подальші схожі з початковою ідеєю «Міжмор'я» геополітичні концепції можна буде побачити при створенні Вишеградської четвірки, а це говорить про те, що незважаючи на невдачу створення міжморської держави на противагу Росії та Німеччині в середині ХХ ст., дана геополітична концепція завдала значного впливу на геополітичну думку в Польщі загалом та може знову відновити свою популярність з бажанням інших держав регіону створити подібного роду геополітичний проект.

Політико-правові інтереси супроводжувались важливими державними документами. Вони в свою чергу відображають ключові етапи розвитку країни та її боротьби за незалежність, демократію і право громадян. Історично значущим документом для Польщі є Акт поновлення незалежності Польщі, прийнятий 1918 р. Цей акт оголосив про відновлення незалежності країни після понад 120 років розподілу між Російською, Австро-Угорською та Німецькою імперіями. Цей документ визначив початок нової ери, позначивши розвиток незалежної держави. Одним з найважливіших документів, що закріплює фундаментальні принципи держави, є Конституція Республіки Польща, прийнята в 1997 р. Конституція Польщі є основоположним документом на якому базується весь правовий порядок країни [25]. Також важливими для Польщі є Договір про вступ до ЄС. Він підписаний у 2003 р., а набув чинності у 2004 р. Різноманітні стратегії національної безпеки та концепції зовнішньої політики визначають геополітичні вектори діяльності та міжнародні пріоритети [2].

Політичні партії є важливими атрибутом демократії і необхідним інструментом суспільства і держави. Тому варто розглянути політику основних польських політичних партій, які безпосередньо мають вплив на прийняття державних рішень та коригування зовнішньої політики держави. На даний момент на політичній арені Польща налічується близько 200 партій, однак найвпливовішими є лише декілька (табл. 2.1.).

Основні пріоритети політичних партій Польщі*

*Складено за: [4].

Політична партія	Рік утворення	Ідеологія	Основні геополітичні пріоритети
Громадянська платформа	2001 рік	Ідеологією є комбінація ідей консервативного лібералізму та християнської демократії.	Партія виступає за збільшення ролі Європейського парламенту у ЄС.
Право і справедливість	2001 рік	Відома своєю консервативною ідеологією, яка поєднує консервативні цінності, націоналізм та популізм.	Акцентує національні інтереси Польщі в контексті з ЄС та НАТО. Підтримують ближчі відносини з США та диверсифікацію енергетичних джерел, щоб зменшити залежність від російського газу.
Союз демократичних лівих сил	1999 рік	Виступає за соціал-демократичну ідеологію, що включає підтримку соціальної справедливості, зміцнення влади в воєводствах, прогресивну економічну політику.	Підтримка співпраці з Європейським Союзом та підкреслення важливості міжнародного співробітництва.
Польська селянська партія	1990 рік	Аграризм, консерватизм, християнська демократія.	Підтримувала вступ до ЄС лише на вигідних умовах. Виступає проти лінійного оподаткування. Сприяють розвитку та підтримці добросусідських відносин з іншими країнами.

Польща має багатопартійну систему. Політичні партії Польща представлені різноманітними поглядами та ідеологіями, від демократів і соціалістів до консерваторів та націоналістів. Партійна система Польщі визначається активною участю громадян у політичних процесах, що забезпечують демократичний розвиток країни [40]. Плюралізм ідей та політичних програм сприяє багатогранному політичному діалогу та конкуренції між партіями. Різні партії мають різні погляди на інтеграцію з ЄС: від підтримки тісних зв'язків до прагнення більшої незалежності у прийнятті рішень. Це питання часто є одним з головних у передвиборчих кампаніях та політичних дебатах.

Польща позиціонує себе як активний учасник на міжнародній арені. Тому країна залучена до багатьох міжнародних організацій (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Членство Польщі у міжнародних організаціях*

Назва організації	Рік вступу
ЄС	2004
НАТО	1999
ООН	1945
ОБСЄ	1992
СОТ	1995
МВФ	1986
ОЕСР	1996
Європейський Інвестиційний Банк	1990
Європейська Асоціація Вільної Торгівлі	1992
Рада Балтійських держав	1991
ЮНЕСКО	1946
ЮНІСЕФ	1946
ЦЕІ	1993
ВООЗ	1946
Рада Європи	1991

*Складено за: [16; 34].

Отже, політико-правові передумови становлять значну роль для формування геополітичних інтересів Польщі. Основними концепціями формування геополітичної діяльності країни стали: Пястівська, Ягеллонська та концепція Міжмор'я. Геополітичні інтереси упорядковуються діяльністю активних польських політичних партій. Враховуючи свої цілі та пріоритети, країна долучається до багатьох міжнародних організацій, щоб забезпечити міжнародну співпрацю.

2.3. Соціально-економічні передумови формування геополітичних інтересів Польщі

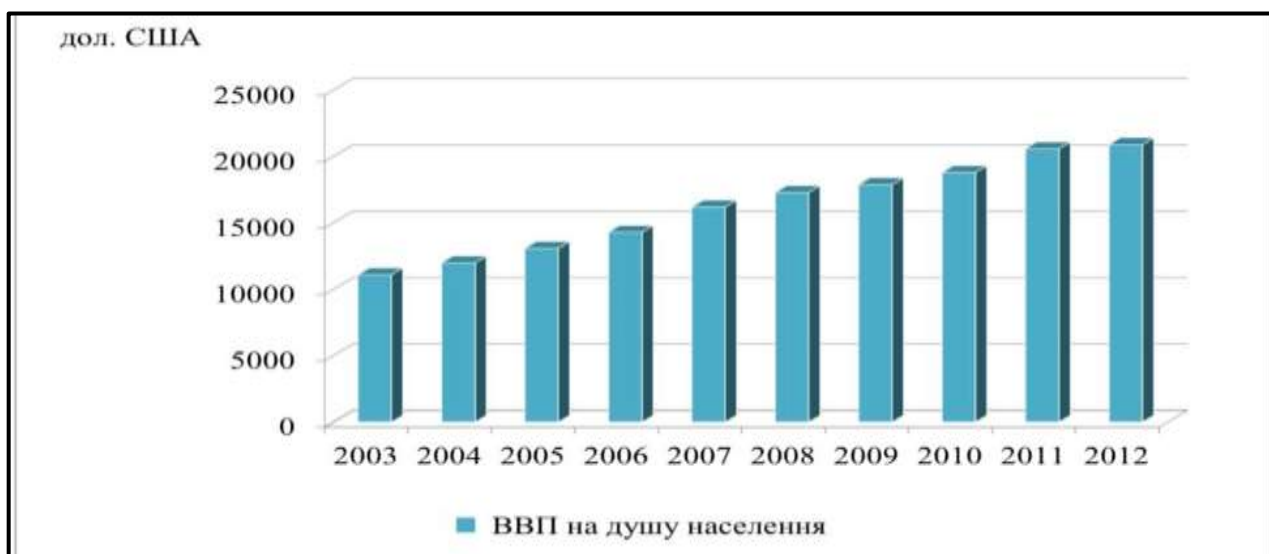
Геополітичні інтереси будь-якої країни формуються під впливом багатьох чинників, серед яких важливе значення займають соціально-економічні. Польща, як країна з багатою історією та стратегічним розташуванням у центрі Європи, не є винятком. Ключовими факторами також постають ресурсний та економічний потенціал, сектори економіки, кількість і склад населення. Показники безпосередньо мають вплив на геополітичні інтереси країни.

Для поляків 1970-1980-ті рр. були досить складними через глибоку політичну та економічну кризи, зокрема економічні проблеми сприяли зниженню життєвого рівня населення, а також привели до труднощів у соціальній сфері. Крах комуністичних сил під час парламентських виборів 1989 р. відкрив двері Польщі до змін, а саме – до повної переоцінки і трансформації політичної, економічної та соціальної систем. Перехід Польщі до ринкової економіки та інтеграція держави до Європейської родини були визначені актуальним напрямком розвитку держави та важливою передумовою довготривалого економічного зростання [13]. Період з 1990-1994 рр. став моментом активних реформ в економічній та політичній сферах, заміною авторитарного режиму правління на демократичний, а також створенням багатопартійності. На економічному рівні було досягнуто рівноваги між попитом та пропозицією завдяки вільній взаємодії ринкових механізмів, лібералізації цін і торгівлі. В країні створили правову основу, яка підтримувала ринкову економіку та ефективне регулювання прав власності; була досягнута макроекономічна стабільність, що проявлялась у відносній стабільності цін. Проте, через надто швидке відкриття внутрішнього ринку для товарів з ЄС, Польща зіштовхнулась зі зростанням дефіциту у зовнішній торгівлі, що призвело до негативних наслідків [13].

Польща сьогодні є успішним прикладом інтеграції до Європейського Союзу, де проведені економічні реформи сприяли зростанню економічної стабільності, незважаючи на різноманітні виклики. Підвищення темпів економічного зростання відбулось після приєднання до ЄС. У період 2003-2012

рр. сукупне зростання ВВП у Польщі склало 46,3% (у порівнянні з 10,9% у ЄС і 9,1% у євросоні). За цей час у Польщі спостерігалось позитивна динаміка зростання ВВП на душу населення, що є важливим показником соціально-економічного розвитку країни. У 2012 р. ВВП на душу населення становив 20 900 доларів США (рис. 2.1.).

Рис. 2.1. Показники ВВП Польщі на душу населення 2003-2012 рр. [24].

Таким чином, Польща досягла 66,2% від середнього показника ВВП на душу населення країн ЄС-27 [24]. Особливо варто зазначити, що в 2005 р. Польща щорічно демонструвала зростання ВВП, яке перевищує середні показники по ЄС, а на даний момент вона характеризується стабільним економічним розвитком. Ключовим фактором економічного зростання з 2014 р. стало посилення внутрішнього попиту, який у 2016 р. сприяв зростанню ВВП на рівні 2,8%, що є вище за середній показник по ЄС. Станом на 2024 р. номінальний ВВП Польщі прогнозується на рівні близько \$845 млрд., що робить її 21-ю за величиною економікою у світі з номінальним ВВП і 20-ю за паритетом купівельної спроможності. Такий ріст відображає стійкість економічної структури перед різними глобальними та регіональними викликами. Адже, країна має добре диверсифіковану економіку, інтегровану в регіональні ланцюги вартості. Економічні перспективи залишаються позитивними, з очікуванням продовження зростання завдяки приватному споживанню та інвестиціям.

Важливими галузями економи Польщі є промисловість, сільське господарство, сфера послуг. Домінуючими складниками є вторинний і третинний сектори економіки (рис. 2.2.).

Рис. 2.2. Домінуючі складники економіки Польщі [33].

Третинний сектор економіки Польщі включає основні види діяльності, такі

як транспорт, внутрішня та міжнародна торгівля, а також послуги. У країні сформована інтегрована транспортна система, яка охоплює автомобільний, залізничний та річковий транспорт. Морські порти Гданськ, Гдиня, Щецін і Свіноуйсьце мають першочергове значення для зв'язків Польщі з іншими країнами. Вторинний сектор економіки є важливим компонентом загальної економічної структури країни. Промисловість і будівництво сприяють створенню доданої вартості, забезпечують робочі місця і підтримують експортну спроможність країни. Первинний сектор економіки є фундаментом для розвитку інших секторів, забезпечуючи необхідні сировинні ресурси. Польща має значну роль у міжнародній торгівлі [33].

Завдяки економічній інфраструктурі та стратегічному розташуванню, Польща підтримує тісні економічні зв'язки з країнами ЄС та іншими регіонами світу [16].

Працересурсний потенціал є характерною передумовою формування соціально-економічних інтересів країни. Демографічна ситуація Польщі має перший тип відтворення населення. Чисельність населення на 2020 р. складала 37 846 611 осіб. За кількістю населення Польща посідає 5-те місце серед країн

ЄС. Відбувається депопуляція через низьку народжуваність та високу смертність. Середній вік складає 77,4 р., а статеві-вікова піраміда свідчить про скорочення населення (рис. 2.3.).

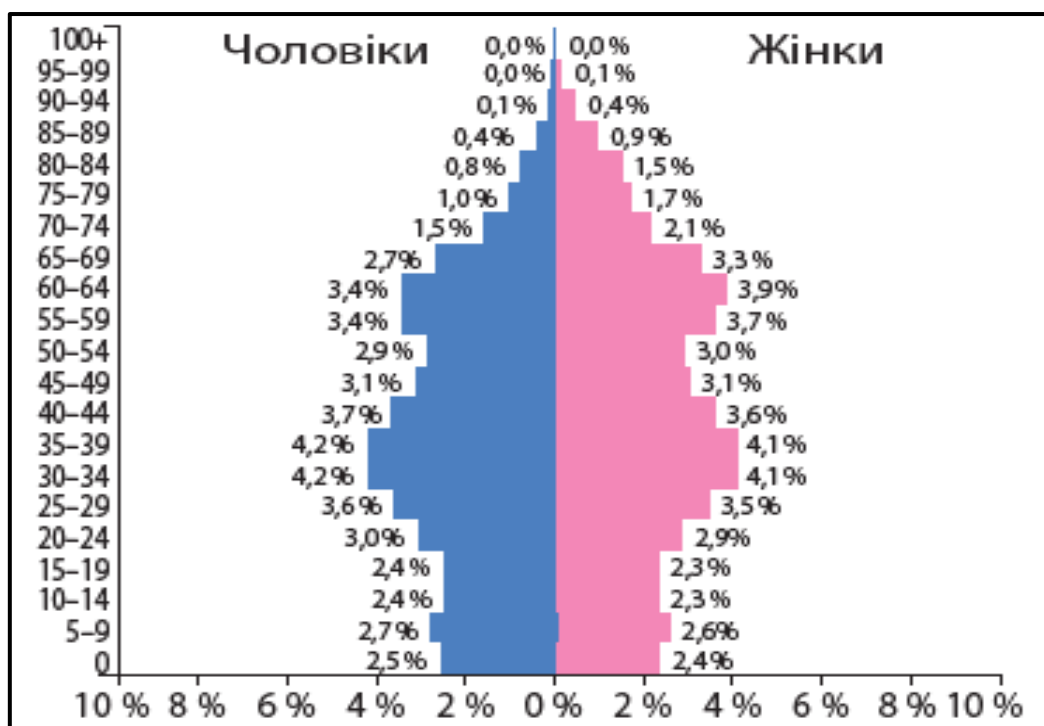

Рис.
2.3.

Статеві-вікова піраміда Польщі [33].

Трудовий контингент значно перевищує кількість дітей та літніх людей, знижуючи соціальне навантаження. Міграційний баланс Польщі негативний або нульовий, з великою кількістю поляків, які працюють за кордоном, і водночас притягальною силою для мігрантів з таких країн як Україна, Молдова і деякі країни Азії. Польща має значні трудові ресурси, привертаючи понад 2 тисячі іноземних компаній для розміщення виробництва, що робить країну третьою за кількістю робочих місць в ЄС. Після війни зміна кордонів та міграція призвели до того, що більшість населення Польщі становлять поляки, але також існують групи німців, білорусів, українців і циган. Основні релігії і вірування: католицизм

- 87,2% , православ'я – 1,3%, п'ятидесятництво – 0,4%, інші- 0,4%, не визначились – 10,8%.

На початку 21 століття в Польщі нараховується понад 70 видів корисних копалин (табл. 2.3). Порівняно з країнами ЄС, Польща посідає 6-те місце за запасами бурого вугілля, 7-е місце за запасами кам'яного вугілля та срібла, 80-е місце за міддю, та 10-е місце за свинцем та цинком.

Таблиця 2.3.

Корисні копалини Польщі*

Корисні копалини	Запаси		Вміст корисного компонента в рудах, %	Частка у світі, %
	Підтверджені	Загальні		
Барит, тис. т	1000	2000	50 (BaSO ₄)	0,3
Залізні руди, млн. т	300	800	30 (Fe)	0,2
Золото, т		30		
Калійні солі в перерахунку на K ₂ O, млн. т	10	20	10 (K ₂ O)	0,1
Мідь, тис. т	22200	36000	1,69 (Cu)	3,3
Нафта, млн. т	5,5			
Природний горючий газ, млрд. м ³	149			0,1
Свинець, тис. т	2380	3890	1,3 (Pb)	2
Срібло, т	66000	81000	50 г/т	12,1
Вугілля, млн. т	42100	14478		
Цинк, тис. т	6942	12037	3,7 (Zn)	2,5
Уран, тис. т		13,7	0,06	

*Складено за: [26].

Отже, Польща має сприятливі соціально-економічні передумови формування геополітичних інтересів. Після вступу в ЄС Польща здійснила великий ривок у своєму розвитку, що дає змогу ставати їй регіональним лідером на міжнародній арені. Для розвитку та забезпечення своїх інтересів у регіоні та світі, Польща активно здійснює експорт та імпорт. За показниками ВВП основним сектором економіки є промисловість і сільське господарство. Населення Польщі, переважно поляки, які сповідують католицизм. Проте в країні спостерігається депопуляція. Польща багата на корисні копалини та мінеральні ресурси.

РОЗДІЛ 3.

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ІНТЕРЕСІВ ПОЛЬЩІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

3.1. Характерні риси геополітичних інтересів Польщі на сучасному етапі

Вплив різноманітних історичних, політико-правових та соціально-культурних чинників, формують характерні риси та особливості, які складають вектор зовнішньої і внутрішньої політики Польщі, тим самим формуючи її геополітичні інтереси.

У Польщі так само як і в інших країнах Центрально-Східної Європи, спостерігалось відновлення інтересу до регіональних політичних проєктів, які виявились ефективними теоретичними концепціями для розвитку регіональних зв'язків. Саме під впливом геополітичних чинників формується зовнішня політика, стратегія безпеки, міжнародна ідентичність Польщі, позиціонування на світовій і регіональній арені та співробітництво з сусідніми державами [22].

Традиційно, одним із ключових пріоритетів геополітичних інтересів Польщі є регіональна співпраця, зокрема в рамках Вишеградської групи, створеної в 1991 р. Однією з цілей створення цього об'єднання було створення сприятливих умов для приєднання держав-учасниць до загальноєвропейських структур. Ця мета вже досягнута, проте залишається низка питань, які потребують більш глибокої регіональної співпраці [52].

У документі «Декларація про співробітництво Чеської і Словацької Федеративних Республік, Республіки Польща та Угорської Республіки на шляху до європейської інтеграції», що датується 15 лютого 1991 р., були викладені основні спільні цілі. Ці цілі включають розвиток парламентської демократії, створення модернізованої правової держави, забезпечення поваги і свобод людини, а також комплексна інтеграцію в європейську систему безпеки і законодавства [29].

Участь Польщі у регіональних блоках та основні принципи її інтересів, виділяє декілька ключових моментів, які відображають напрями розвитку сучасної моделі регіоналізму у країні. По-перше, на початкових етапах формування союзницьких зв'язків, участь Польщі у євроатлантичних структурах була розглянута керівництвом країни як гарантія демократичного розвитку. По-друге, сучасні національні інтереси Польщі визначаються як інтереси провідної регіональної держави у ЦСЄ [22].

Впродовж 1990-2000 рр. геополітичні інтереси Польщі були поділені на два ключові пріоритети: зміцнення безпеки завдяки розвитку відносин зі США та НАТО, а також інтеграцію до ЄС. Переорієнтація на євроатлантичні та європейські структури визначили нову стратегію, яка залишається основним завданням польської дипломатії протягом усього періоду незалежності [30].

На момент вступу до Альянсу одним із ключових аспектів польської зовнішньої політики було активне сприяння процесу розширення на Схід. Варшавський уряд вважав, що розбудова тісніших відносин зі східними сусідами є важливим кроком на шляху до зміцнення євроатлантичного режиму безпеки та запобігання поділу Європи на сфери впливу НАТО і Росії [6].

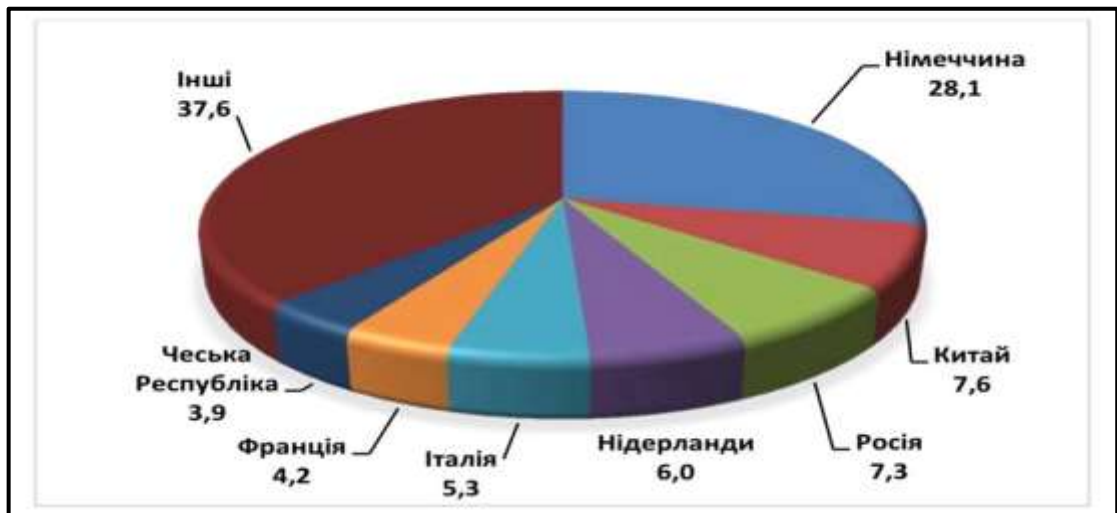
Підтримка євроатлантичних цінностей та політики є невід'ємною частиною для польських правлячих еліт. Однак зміни, що відбуваються в трансатлантичному та регіональному контексті, дисбаланс у відносинах між головними векторами на світовій арені, зростання конфліктності в європейському регіоні впливають на порядок денний зовнішньої та безпекової політики Польщі, де враховуються як солідарність євроатлантичних країн, так і регіональні та національні інтереси [22].

На сучасному етапі польські геополітичні інтереси відображають реалізацію декількох принципів. По-перше, Польща визнає себе релігійним місіонером, що має за мету захист католицизму. Це означає, що країна вважає своєю відповідальністю сприяти і поширювати цінності католицизму як один з основних аспектів свого геополітичного вектору. По-друге, основним геополітичним інтересом Польщі є демократизація сусідніх держав. Польща

прагне сприяти процесу демократичних реформ та розвитку в Україні, Молдові та інших країнах, які мають важливе значення для геополітичної стабільності в регіоні. Третій принцип відображає спробу Польщі запобігти зростанню впливу Росії та зміцнити свою власну геополітичну позицію. Це включає в себе стратегії по послабленню геополітичному тиску Росії в різних регіонах, таких як Центральна Азія, Європа, а також диверсифікацію поставок енергоносіїв, розширення економічних зон на Сході для ринку збуту польських товарів та реалізовувати прямі інвестиції в цих регіонах [3]. Польща намагається зменшити свою залежність від російського газу, інвестуючи та розвиваючи альтернативні джерела постачання. Зокрема, імпорт природного газу з США та інших країн, або ж використовує природні джерела енергії: сонячна та вітрова енергетика. Польща створює сприятливий інвестиційний клімат для залучення капіталу з-за кордону, пропонуючи пільгові умови для інвесторів .

Агресія Росії проти України змінила уявлення про загрози та геополітичні виклики для всього континенту, включно з Західними Балканами. Нестабільність у східному та південному сусідстві ЄС означає, що ЄС, його держави-члени та країни, на які поширюється політика розширення, повинні співпрацювати, щоб протистояти таким викликам, як дезінформація , спричинена впливом зовнішніх акторів, кіберзагрози , нелегальна міграція, організована злочинність та інші гібридні погрози. Західні Балкани є важливим регіоном для Польщі, з яким країна хоче зміцнювати та розвивати співпрацю, насамперед для розширення зони стабільності та процвітання та зміцнення безпеки всього континенту [49]. Таким чином, геополітичний курс на інтеграцію до НАТО став для Польщі важливим для успішної реалізації її стратегії безпеки і оборони. Як наслідок, роль Польщі в Європі посилилася, а її вплив у світі зріс.

Польща підтримує міцні торговельні відносини з Німеччиною, яка є найбільшим торговельним партнером, з значними експортами також до інших країн ЄС, таких як Велика Британія, Чехія, Франція та інші (рис. 3.1.).

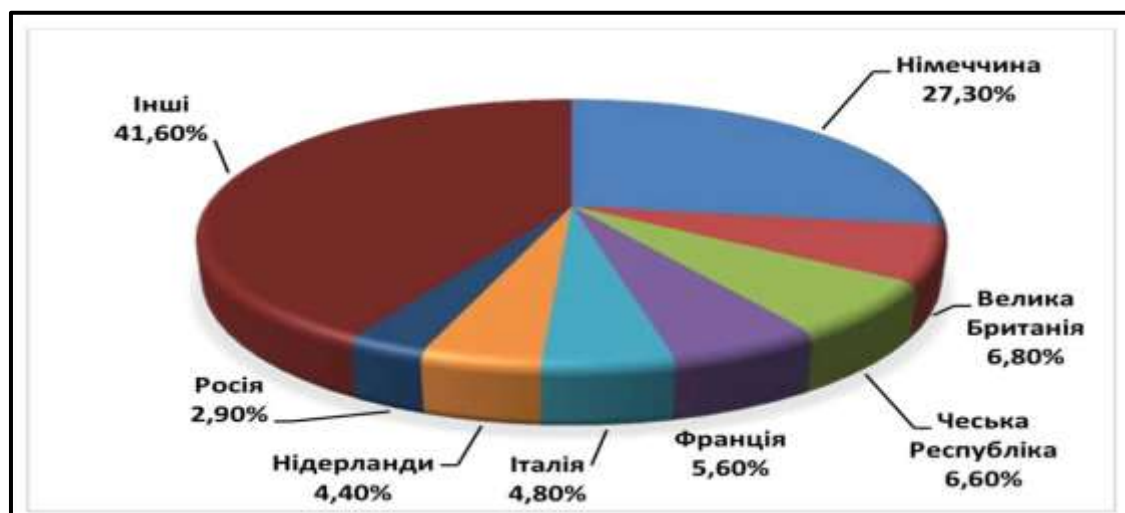

Рис. 3.1. Основні країни-експортери Польщі у відсотковому співвідношенні [16].

У 2023 р. Польща зафіксувала профіцит торгового балансу у розмірі 10,5 млрд. євро, здебільшого завдяки сильній торгівлі в межах ЄС. Обсяг торгівлі з Німеччиною досяг 98,1 млрд. євро [56,60]. У 2023 р. імпорт Польщі скоротився на 7%. Загальний обсяг імпорту склав 340,5 млрд євро. Партнером із найбільшим обсягом імпорту знову стала Німеччина (рис. 3.2.).

Рис. 3.2. Основні країни-імпортери Польщі у відсотковому співвідношенні [16].

Все більше країна звертає увагу на Східну Азію для диверсифікації своїх торгових відносин. Наприклад, В'єтнам розглядається як потенційний ринок зростання через давні дипломатичні відносини та значну в'єтнамську діаспору в Польщі, яка сприяє торгівлі. Польща працює над посиленням політичних та економічних зв'язків з В'єтнамом через обміни делегаціями високого рівня та

інші заходи співробітництва [44].

Країна значно інвестує в свій енергетичний сектор, прагнучи перейти від вугілля до більш стійких джерел. Це включає значні інвестиції в інфраструктуру відновлюваної енергії та енергоефективність, підтримані фондами ЄС. Крім того, Польща посилює свої можливості у сфері ядерної енергетики через

міжнародні партнерства, такі як торговельна місія з США для розвитку своєї комерційної ядерної енергетичної програми [51; 57]. Також Польща сприяє зростанню у сфері передового виробництва, цифрових технологій та ІТ-послуг.

Польща має різноманітну товарну структуру, що охоплює кілька ключових секторів. Основними товарами, які експортує Польща є машини та спеціалізоване обладнання для виробництва, яке користується попитом у країнах ЄС та за її межами. Хімічна продукція та фармацевтичні засоби складають значну частину експорту. Це може бути як сировина, так і готові хімічні продукти та медикаменти. Країна характеризується своїми конкурентоспроможними цінами та високою якістю товарів. Товари сільськогосподарської діяльності, включаючи зернові культури та продукти переробки є вагомим внеском в економіку Польщі. Сектор ІТ-послуг та програмного забезпечення активно розвивається, що дозволяє експортувати програмні рішення та послуги на світовий ринок [56].

Отже, на сучасному етапі геополітичні інтереси Польщі характеризуються прагненням до більшої інтеграції та співпраці з НАТО та ЄС, забезпечення національної безпеки, енергетичної незалежності, економічного зростання, регіональної співпраці та зміцнення міжнародного авторитету. Ці напрями визначають стратегічні цілі країни та формують її політику на міжнародній арені, сприяючи стабільності та процвітанню Польщі.

3.2. Проблеми та перспективи реалізації геополітичних інтересів Польщі

Перегляд історичного контексту відносин держав допомагає краще зрозуміти сучасні проблеми з якими стикається Польща у своїх геополітичних та зовнішніх зв'язках. Геополітичні інтереси Польщі становлять складну систему, в якій взаємодія з сусідніми країнами, такими як Німеччина та Росія грає вирішальну роль. З одного боку, перш за все Польщі доводиться балансувати між потребами своєї економіки та безпеки, що вимагають значних фінансових

ресурсів і викликають дискусії з приводу їх доцільності. З іншого боку вона повинна розвивати демократію та партнерство з країнами-сусідами. Це особливо важливо в контексті її членства в Європейському Союзі. Адже, всі його учасники мають просувати ідеї альянсу.

Польща стикається з складними відносинами з Німеччиною, що ґрунтуються на негативному історичному досвіді та взаємній недовірі. Навіть за умови, що обидві країни є членом ЄС, Польща занепокоєна можливим поверненням Німеччиною до питань втрачених східних територій після Другої світової війни. Ці страхи мають певне підґрунтя, оскільки в Німеччині існує громадська організація «Німецький союз вигнаних», яка об'єднує німецьких нащадків, котрі були примусово виселені з колишніх німецьких територій на схід від річок Одери і Ниси. Ця організація ставить під сумнів сучасний західний кордон Польщі, маючи офіційну підтримку з Берліну. У 2009 р. Ангела Меркель висловила підтримку ідеї створення «Центру проти вигнань». Все це зміцнює обачливість Польщі у відносинах з політичними ініціативами Німеччини та змушує її шукати противагу у підтримці США [18].

Польща розглядає відносини з Сполученими Штатами Америки як стратегічно важливе партнерство, яке має вирішальне значення для геополітичного балансу. В цій взаємодії Польща сприймає роль американського союзника як надійний засіб для збереження своєї безпеки, особливо в умовах потенційної загрози з боку Росії та нестабільності в Східній Європі. У свою чергу, США підтримують Польщу як ключового партнера в цьому регіоні, чому свідчить, зокрема, розташування підрозділу ВПС США на її території. Однак, останні події свідчать про зниження привабливості для Польщі ролі США. Це може бути пов'язано з певним розчаруванням Польщі у надіях на економічні та політичні переваги від співпраці. Стабільність відносин з США, що була важливою стратегічною точкою, зараз стає предметом обговорення і перегляду в контексті нових геополітичних реалій.

Вугілля становить близько 70% виробництва електроенергії Польщі, що значно перевищує середній показник по ЄС. Потреба у диверсифікації джерел

енергії та перехід на відновлювальні джерела енергії є актуальним викликом [44; 51]. Польща має значну залежність від імпорту енергоносіїв, особливо природного газу з Росії. Це в свою чергу створює вразливість у сфері енергетичної безпеки та може обмежувати рухи Польщі на міжнародній арені або Росія може використовувати енергоносії як інструмент впливу. Але через активне залучення до західних структур, таких як НАТО, країна отримує гарантовано підтримку у разі конфлікту. Крім того, залучення іноземних інвестицій в майбутній розвиток енергетичної інфраструктури, зокрема, газопроводів, може зменшити залежність від російського газу.

Вивчення відносин між Польщею та Білоруссю вказує на те, що Польща пропонує побудову цих відносин, виходячи з концепції Мерошевського-Гедройця: «Білорусь має бути самостійною державою, що дружить з Польщею». Основним критерієм є орієнтація білоруської політичної влади на Захід та відмова від інтеграції з Росією. Це призводить до того, що Польща намагається втрутитись у внутрішні справи Білорусі, особливо це було помітно у 2010 р. під час виборів, коли вона активно підтримувала опозиційних лідерів та не визнавала Лукашенка демократично обраним президентом. У відповідь Білорусь звинуватила Польщу у підготовці до державного перевороту. Польща продовжує підтримувати опозицію президента Білорусі та настоює на жорсткому ставленні ЄС до Білорусі.

Також важливим викликом для Польщі є її відносини з ЄС. Останні роки були відзначені зростанням напруженості між Варшавою та Брюсселем через питання верховенства права та незалежності судової системи. ЄС неодноразово критикував польський уряд за проведення реформ, які на думку Брюсселя підривають демократичні інституції. Будь-які зміни в економічній політиці ЄС, такі як Brexit або економічні санкції, можуть суттєво вплинути на польську економіку та здатність ефективно реалізовувати свої геополітичні інтереси на міжнародній арені [56].

Додатковою проблемою для Польщі є її напружена внутрішня політична ситуація, дискусії щодо позиції уряду у вирішенні зовнішньополітичних питань. Деякі політичні діячі виступають за більш активну співпрацю з Росією, в той час як інші наголошують на необхідність стратегічного партнерства з західними країнами. Критики вказують на відсутність ефективної системи контролю і балансу влади в Польщі. Це може призвести до надмірної концентрації влади в руках однієї політичної партії та порушення принципів демократії [64]. Проблемою з якою стикається країна є висока інфляція, яка досягла 6,1% наприкінці 2023 р. (рис. 3.3).

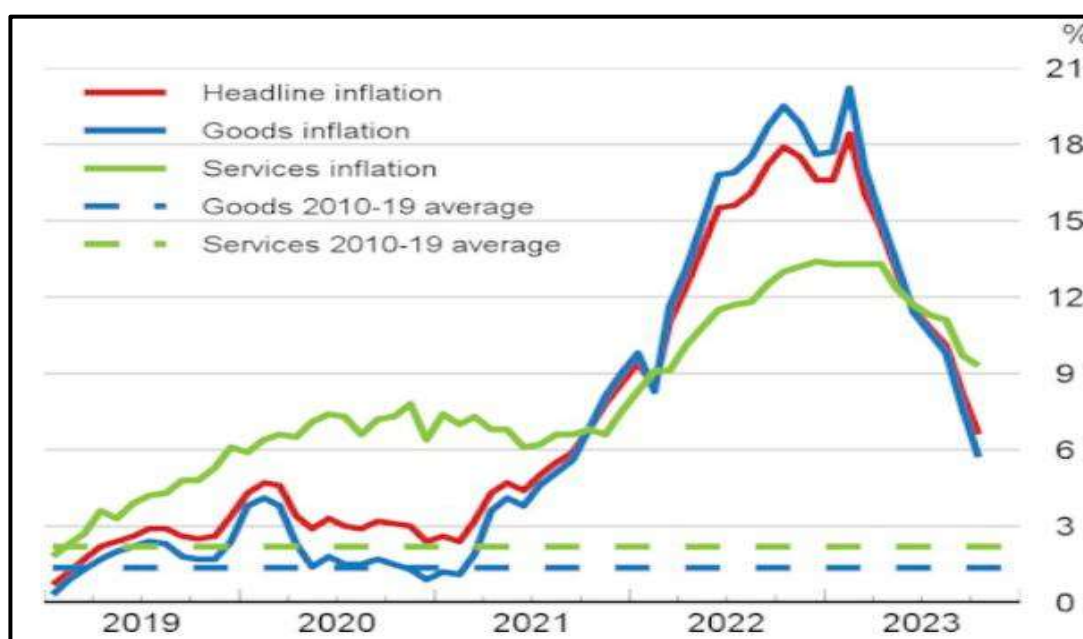

Рис. 3.3.

Показники польської інфляції 2019-2023 рр. [53].

Жорстка монетарна політика, спрямована на боротьбу з інфляцією, обмежує економічне зростання і попит [64].

Польща стикається зі старінням населення та міграційними проблемами. Скорочення працездатного населення і зростання частки людей похилого віку створюють навантаження на соціальну систему та ринок праці [60]. Незважаючи на значні інвестиції в інфраструктуру, Польща все ще потребує модернізації транспортної та комунікаційної мережі. Це стосується доріг, залізниць і цифрової інфраструктури.

Перспективи реалізації геополітичних інтересів Польщі залежать від багатьох факторів, знову ж таки, враховуючи географічне розташування, історичний контекст та членство в організаціях. Після серії оксамитових революцій в країнах ЦСЄ, Республіка Польща прямувала свої зусилля на практичне здійснення своєї інтеграції до євроатлантичних структур та розвиток стратегічного партнерства з іншими країнами. Припинення дії Варшавського договору призвело до переформатування геополітичних реалій у європейському регіоні і стали початком формування нового порядку безпеки на континенті, де Польща здобула провідну роль та закріпила свій статус провідного актора [22]. Війна в Україні та геополітична конкуренція в Чорноморському регіоні також впливають на польські інтереси. Країна прагне зміцнити свою роль в цьому регіоні, підтримуючи інтеграцію до НАТО та ЄС, що є відповіддю на агресивну політику Росії [48]. Як активний учасник міжнародних організацій, Польща має доступ до ресурсів, підтримки та захисту інших країн-членів. Це дозволяє Польщі впливати на міжнародні рішення з питань безпеки, економіки та політики.

Одним з головних пріоритетів Польщі є зміцнення власної безпеки на тлі загрози з боку Росії. Польща активно збільшує свої оборонні витрати та укладає угоди на закупівлю сучасної зброї, зокрема від Південної Кореї. Важливими партнерами залишаються США, з якими Польща зміцнює військову співпрацю. Польща розвиває співпрацю з Південною Кореєю у військовій та енергетичній сферах. Це включає не тільки закупівлю озброєнь, але й потенційне будівництво

ядерних реакторів, що може значно змінити енергетичну незалежність країни [58]. Польща прагне розширити свої економічні зв'язки з Китаєм через ініціативу «Один пояс, один шлях». Розвиток транскордонних коридорів і інфраструктурних проєктів можуть покращити торгівлю між Європою та Азією [62].

Отже, виклики, що поставили перед Польщею у вигляді напружених стосунків з країнами-сусідами та внутрішні розбіжності всередині держави не змогли підірвати бажання Польщі розвивати свої геополітичні інтереси на міжнародній арені. Польщі вдалось досягти значних успіхів у реалізації свого геополітичного потенціалу, що забезпечило їй стабільне місце у міжнародному просторі. Перспективи країни залежать від здатності продовжувати розвивати співпрацю з міжнародними партнерами, зміцнювати енергетичну безпеку та підтримувати регіональне лідерство. Успішне виконання цих завдань дозволить Польщі й надалі зміцнювати свої позиції та вплив у світі.

3.3 Питання України в геополітичній орієнтації сучасної Польщі

Геополітичні взаємозв'язки між Україною та Польщею є важливою складовою політичного ландшафту Центральної Європи. Відносини у 20 та 21 ст. були дуже динамічними та напруженими. В їх основі лежали, зокрема, соціальні, етнічні, територіальні, національні, ідеологічні та державні протиріччя, які часто набували трагічного забарвлення. Не можна ігнорувати протиріччя, які є причиною непорозумінь на різних рівнях в українсько-польських відносинах [37].

Положення України на межі Європи і Азії, у зоні цивілізаційного розлому між православною та західною цивілізаціями створює вагомі аргументи для врахування значущості України у світовій та європейській геополітиці.

Офіційні відносини між незалежною Україною та демократичною Республікою Польща були встановлені підписанням Договору про

добросусідство, дружні відносини і співробітництво 18 травня 1992 р. під час першого візиту Президента України Л. Кравчука до Варшави.

У XXI ст. Польща залишається головним лобістом європейської асоціації України, навіть більше ніж сам Київ. Ініціативність і активність у міжнародних відносинах здебільшого мають польський відтінок. Це зумовлено вибором базових принципів стратегічних пріоритетів Варшави при формуванні власного геополітичного вектору [20].

На сучасному етапі Польща активно реалізує свої геополітичні інтереси відповідно до концепції Гедройца-Мерошевського, яка визначає активну участь країни в справах пострадянського простору з метою обмеження російських неоімпералістичних амбіцій і запобігання відродженню радянського впливу. Стратегічним напрямком є підтримка демократії та активізація євроатлантичних інтеграційних процесів у країнах-буферах між Польщею та РФ, з Україною у ролі ключового партнера. Вдала підтримка України Польщею у 2014 р. має значний вплив на розвиток української державності та геополітичної ситуації в регіоні [3].

Відкритість польської дипломатії продемонструвала свою зацікавленість у забезпеченні незалежності та налагодження добросусідства з Україною на тлі геополітичного розподілу Схід-Захід. Для зовнішньої політики України, Польща стала як таким локомотивом розвитку європейського вектору та ланкою зв'язку між Європою та Заходом [14]. Президент Польщі, Анджей Дуда, заявив про намір кардинально змінити зовнішню політику країни. Розуміючи важливість стратегічного партнерства між Польщею та Україною на тлі російської агресії, реформи у зовнішній політиці Польщі та їх очікувані наслідки потребують особливої уваги [19]. Україна є важливим торговельним партнером, а також ключовим транзитним шляхом для енергетичних ресурсів, які постачаються до Європи. Тому виходячи з цього, Польща зацікавлена в розвитку цієї сфери української політики, задля своєї безпеки та економічного розвитку. Економіка України наразі перебуває у скрутній ситуації, і одним із шляхів її відновлення є розвиток транскордонного співробітництва. Транскордонне співробітництво

ґрунтується на теорії взаємодії регіональних економік і є інструментом встановлення добросусідських відносин між державами. Важливими осередками такого співробітництва є «Карпатський єврорегіон» та єврорегіон «Буг» [41].

Сучасні відносини між Україною та Польщею мають як перспективи, так і виклики. Обидві країни продовжують тісно співпрацювати, особливо в умовах російської агресії проти України. Польща залишається одним із найбільших постачальників допомоги та ключовим гравцем у підтримці [55; 63]. Однак діяльність українських учасників, контакти між країнами в базувалися на попередньо створених форматах співпраці та встановленому зв'язку між керівництвом обох країн [38]. Між країнами виникли певні напруженості, зокрема через економічні питання. Наприклад, польські фермери висловлюють невдоволення через імпорт дешевої української сільськогосподарської продукції, яка впливає на внутрішні ціни в Польщі. Це призвело до протестів та блокування кордонів з боку польських водіїв вантажівок, що ускладнюють транзит товарів між країнами [55; 61]. Незважаючи на ці виклики, обидві країни продовжують працювати над спільними проектами, такими як виробництво зброї. Прем'єр-міністр Польщі і Президент України висловили готовність вирішувати наявні проблеми шляхом договору на урядовому рівні [63]. Польща також активно підтримує вступ України до ЄС та НАТО, розуміючи в цьому гарантію безпеки для всього регіону. Цей альянс може суттєво вплинути на геополітичну ситуацію в Європі, сприяючи зміцненню східного вектору діяльності ЄС та НАТО [54].

Польща надала Україні значну частину військової допомоги з початку повномасштабного російського вторгнення, включаючи танки LEOPARD 2, радянські винищувачі, БТР та БМП, артилерійські системи, бойові машини, протитанкові системи, боєприпаси та інше озброєння на суму близько \$1,6 млрд. Варшава також виступала ключовим транзитним хабом для зброї, що постачалася іншими західними країнами. Проте, у вересні 2023 р. Польща заявила про припинення постачань нових партій зброї, мотивуючи це необхідністю модернізації власних збройних сил та внутрішньополітичними причинами, пов'язаними з виборчою кампанією [59].

Ситуація з українськими біженцями в Польщі у поточному році характеризується великим обсягом підтримки, але також низкою викликів. Станом на початок 2024 р. Польща прийняла майже 60% українських біженців. Хоча польський уряд продовжив право на перебування та допомогу до кінця червня цього року, фінансовий тиск на бюджет зростає, що викликає занепокоєння щодо майбутньої підтримки [39]. Водночас, значна частина українців успішно інтегрується в польське суспільство, знаходячи роботу і вивчаючи мову. Організації, які займаються допомогою біженцям, активно працюють над забезпеченням їхніх потреб, зокрема в житлі, медичній допомозі та освіті. Координація між урядом та неурядовими організаціями допомагає ефективніше розподіляти ресурси та підтримувати соціальну стабільність. Однак, потреба у довгострокових рішеннях та додатковому фінансуванні залишається актуальною.

Отож, сучасна Польща, як член міжнародних організацій та світового співтовариства, безсумнівно розуміє стратегічне значення України в своїх геополітичних інтересах. Не дивлячись на різноманітні історичні проблеми та напруженість, зокрема асиміляція та дискримінація українського населення в міжвоєнний період, залишаються важливими фактором взаємин і сьогодні. Польща активно підтримує прагнення України до інтеграції в ЄС та НАТО, надаючи політичну та технічну підтримку у впровадженні необхідних реформ та адаптації українського законодавства до європейських стандартів. Польща бачить Україну як ключового партнера у забезпеченні регіональної безпеки. Значна військова допомога свідчить про прагнення країни зміцнити обороноздатність України та запобігти російській експансії. Не дивлячись, на власні економічні труднощі, Польща активно допомагає українським біженцям на своїй території.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження дають можливість зробити такі висновки:

1. Геополітика – це галузь політичних наук, яка вивчає взаємозв'язок між географією, політикою і стратегією держав. Вона досліджує геополітичні фактори, такі як, розташування, ресурси та інші чинники, які впливають на політичні рішення та міжнародні відносини в цілому. Важливим аспектом реалізації геополітики є наявність геополітичного поля, на якому держави можуть взаємодіяти один з одним. Головна мета – досягнення геополітичних інтересів, що фундаментом геополітики держави. Чітко визначені геополітичні інтереси є рушійною силою у зміцненні могутності держави. В свою чергу, такі інтереси вимагають наявності геополітичного коду та стратегій. Для створення геополітичних стратегій та геополітичного коду, держави використовують геополітичні концепції (доктрини). Отримані результати дозволяють підвищити свою роль в регіоні та на міжнародній арені.

2. Важливими завданням під час дослідження геополітичних інтересів Республіки Польща на сучасному етапі було вивчення історичних, політико-правових та соціально-економічних чинників та передумов їх формування. Історичні передумови формування геополітичних інтересів Польщі в основному залежали від її геополітичного положення. Тому, Польща багато разів потерпала від зміни своїх географічних кордонів, розподілу територій. Це створювало складну ситуацію для її безпеки, розвитку та суверенітету. Еугеніуш Ромер в історичних передумовах підкреслював важливість річок для розвитку держави. Він характеризував Польщу як міст між Балтійським і Чорним морями, та вважав експансію на схід історичною необхідністю. Вацлав Налковський, навпаки, вважав Польщу перехідною територією між Заходом і Сходом, що загрожує її стабільності. Влодзімеж Вакар висунув концепцію Польщі як буфера і транзитної зони між Європою і Азією, підтримуючи ідею союзу країн ЦСЄ, включаючи незалежну Україну.

Звичайно ж, на формування польських геополітичних інтересів вплинули і політико-правові передумови. Польща в своїй історії керувалась концепціями, такими як Пястівська та Ягеллонська. Пястівська мала на меті співпрацю з країнами Заходу, в той час як за Ягеллонською концепцією повинна була розвиватись співпраця з країнами Сходу. На сьогодні, найактуальнішими залишаються ще дві концепції: Міжмор'я та доктрина Гедройца-Мерошевського. Вони ставлять за мету не допустити поширення впливу Росії на Захід. Через це, Польща є учасником багатьох міжнародних організацій, які допомагають в забезпеченні розвитку держави, а інтеграцію до Європи підтримують багато політичних партій.

Важливу роль у формуванні польських геополітичних інтересів зіграли соціально-економічні передумови. Польща продовжує зростати як економічно сильна держава. Країна є успішним прикладом європейської інтеграції, реформи якої сприяли економічному зростанню, не зважаючи на виклики (демографічні зміни, питання енергетичної безпеки та інновацій а також глобальні економічні фактори). Основний сектор економіки – промисловість, сільське господарство та сфера послуг. Одним із ключових чинників економічного зростання Польща є вступ до Європейського Союзу. Населення Польщі становить 37 млн. осіб, проте має низьку народжуваність та високу смертність. Польща має значні запаси як корисних копалин, так і мінеральних ресурсів. Однак, країна більш відома своїми корисними копалинами. Всі ці аспекти дають Польща можливість бути лідером в своєму регіоні та на міжнародній арені.

3. Основні пріоритети геополітичних інтересів Польщі включають участь у євроатлантичних структурах як гарантію демократичного розвитку, а також збереження позицій провідної регіональної держави в Центрально-Східній Європі. Польща прагне зміцнити свою безпеку через співпрацю з США та НАТО, а також інтеграцією з ЄС. За допомогою свого авторитету та дипломатії, намагається стати помічником для європейської інтеграції сусідніх країн. Важливими характерними рисами геополітичних інтересів Польщі є запобігання зростанню впливу Росії та підтримка демократичних реформ у сусідніх державах. Польща також диверсифікує свої енергетичні джерела та розширює економічні зв'язки з країнами Східної Азії.

4. Під час дослідження геополітичних інтересів сучасної Польщі важливим було вивчення основних проблем та перспектив реалізації польських геополітичних інтересів. Основними викликами для Польщі є напружені стосунки з Німеччиною, Білоруссю; енергетична залежність і можливість геополітичного впливу з боку Росії; дискусії та розбіжності всередині країни, бо деякі політичні партії не хочуть повністю інтегруватися до Європи та втрачати самобутність держави; демографічні та міграційні виклики. Перспективи втілення своїх геополітичних інтересів Польщі залежать від багатьох факторів, знову ж таки, враховуючи географічне розташування, історичний підґрунтя та членство в організаціях. Момент вступу Польщі до НАТО та ЄС став вагомим внеском до затвердження могутності Польщі на міжнародній арені. Якщо Польща зупинить дискусії з Брюсселем з приводу питань верховенства права та незалежності судової системи, тоді вона буде мати великі перспективи для подальшої співпраці з Європейським Союзом, який став поштовхом до економічного зростання Польщі та здатності до більш розгорнутої реалізації геополітичних інтересів на геополітичному полі взаємодії.

5. Українсько-польські відносини є важливими для Центральної Європи, маючи довгу історію динаміки та напруженість через різні протиріччя. Офіційні дипломатичні відносини між Україною та Польщею були встановлені в 1992 р. Польща активно підтримує європейську інтеграцію, виступаючи головним лобістом з її асоціації з ЄС та НАТО. Польща також реалізує свої геополітичні інтереси, намагаючись обмежити російські неоімпералістичні амбіції. Незважаючи на економічні виклики та протести польських фермерів, обидві країни продовжують співпрацювати, включаючи військову допомогу, транскордонне співробітництво. На тлі російської агресії Польща прийняла значну кількість біженців, що стало викликом для її соціальної системи, але все одно продемонструвала солідарність та підтримку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алісова О. І. Особливості розвитку польсько-німецького транскордонного регіону. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Географічні науки*, 2012. № 18. С. 116-121.
2. Антонюк С. Європейська інтеграція в зовнішній політиці Республіки Польща. *Вісний Київського національного університету імені Т. Шевченка. Серія: Історія*. 2012. № 109. С. 7-10.
3. Антонюк Н. Україна у сфері геополітичних інтересів Республіки Польща. *Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини*. 2014. № 35. С. 56-66.
4. Бакалець К. Трансформація партійної системи Республіки Польща на сучасному етапі. *Дух і Літера*. 2011. № 23. С. 152-174.
5. Білобровець О. Прагматизм міждержавних відносин України і Польщі на сучасному етапі. *Дриновський збірник*. 2021. Вип. 14. С. 84-90.
6. Буглай Н. М. Зовнішня політика Польщі після вступу до НАТО. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія*, 2016. Вип. 1. Ч. 2. С. 137-141.
7. Буглай Н. М. Формування зовнішньополітичної стратегії та реалізація пріоритетних напрямів зовнішньої політики республіки Польща (1995-2005 рр.) : автореф. дис. ... д-ра іст. наук: 07.00.02. Київ, 2018. С. 44.
8. Будз М. Д. Короткий довідник з комплексного країнознавства (методика країнознавчих досліджень, основні поняття та визначення, країни, персоналії). 2-ге вид. Київ, 2002. С. 256.
9. Вегеш М. Геополітика в постатях і термінах : підручник для студентів і аспірантів спеціальності «Політологія». Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 786.
10. Глембоцький Д. Осмислення поняття «національний інтерес» для подальшої реалізації в розвитку країни. *Вісник Національної академії державного управління*. 2011. Вип 2. С. 22-28.

11. Гольцов А. Г. Геополітика та політична географія : підручник. Київ: Центр учб. літ., 2012. С. 416.
12. Дашевська О. В. Геополітичний потенціал як основа формування геополітичного статусу держави. *Гілея: науковий вісник*. 2016. Вип. 104. С. 194-198.
13. Демчишак Р. Особливості євроінтеграційного процесу у Польщі: внутрішньополітичний та зовнішньополітичний виміри. *Політичні науки*. 2015. № 2. С. 13-18.
14. Демчишак Р. Б. Східний вектор зовнішньої політики Польщі: ідеологічні підвалини та особливості реалізації на сучасному етапі. Гілея: зб. наук. пр. Київ, 2018. Вип. 137.
15. Дністрянський М. С. Геополітика : навч. посіб. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2011. С. 436.
16. Економіка в цифрах: Польща. URL: <https://ucci.org.ua/uploads/files/5abe37cb821fa974619631.pdf> (дата звернення: 16.03.2024).
17. Слова Т. Традиції Ягеллонської та П'ястівської концепцій у сучасній зовнішній політиці Польщі. *Літопис Волині*, 2021. Вип. 23. С. 92-95.
18. Затинайко О. Політика безпеки і воєнно-політичні відносини Польщі. *Наука і оборона*. 2013. № 3. С. 3-13.
19. «Зміни у зовнішній політиці Польщі: виклики і можливості для України». Аналітична записка. URL: <https://www.niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosini/zmini-u-zovnishniy-politici-polschi-vikliki-i-mozhливosti-dlya> (дата звернення: 12.03.2024).
20. Коломієць О. В. Глобалізаційні пріоритети сучасної зовнішньої політики Польщі. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Історія. Політологія*, 2018. Вип. 21. С. 174-182.
21. Копачинська Г. Особливості становлення геополітики як науки. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія : Міжнародні відносини*, 2016. № 2 (237). С. 165-172.

22. Коротков Д. С. Польща у процесі практичної реалізації геополітичних проектів у Центрально-Східній Європі. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*, 2023. Т. 15. № 2. С. 105-113.

23. Літвін Л. Національні інтереси : сутність та основні підходи до визначення. URL: [http://n-visnik.oneu.edu.ua/files/archive/nv_1_\(209\)_2014.pdf](http://n-visnik.oneu.edu.ua/files/archive/nv_1_(209)_2014.pdf) (дата звернення: 12.03.2024).

24. Мандрик І. П. Особливості соціально-економічного розвитку Польщі після вступу до Європейського Союзу. 2014. URL: <https://internationalconference2014.wordpress.com/2014/10/08/%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96> (дата звернення: 19.03.2024).

25. Марчук М. Форма польської держави за чинною Конституцією 1997 року. *National law journal: theory and practice*. 2019. С. 42-45.

26. Мінеральні ресурси та добувна промисловість країн світу: Польща. URL: [URL:http://resource.ukrlife.org/polska.htm#:~:text=%D0%A1%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B4%20%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%20%D0%84%D0%A1%20%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%89%D0%B0%20%D0%B7%D0%B0%D0%B9%D0%BC%D0%B0%D1%94,%2C%20E2%84%961%2C%202002%5D](http://resource.ukrlife.org/polska.htm#:~:text=%D0%A1%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B4%20%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%20%D0%84%D0%A1%20%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%89%D0%B0%20%D0%B7%D0%B0%D0%B9%D0%BC%D0%B0%D1%94,%2C%20E2%84%961%2C%202002%5D) (дата звернення: 17.03.2024).

27. Міщук В. Національні інтереси та альтернативні інтеграційні проекти держав Центральної Європи в межах ЄС у сучасний період. *Науково-теоретичний альманах Грані*, 2021. №24. С. 145-154.

28. Національні інтереси в забезпеченні національної безпеки України. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/22.pdf (дата звернення: 12.03.2024).

29. Нечипоренко Ю. Геополітичні стратегії Парламенту Польщі у контексті набуття членства у ЄС та НАТО. URL: <file:///Users/admin/Downloads/167474%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-368905-1-10-20190518.pdf> (дата звернення: 11.03.2024).

30. Новопащин Ю. Геополітичні аспекти євроатлантичної та європейської інтеграції Польщі. *Міжнародний збірник наукових праць на пошану проф. М. М. Алексієвця*. 2010. С. 166.
31. Обухова О. В. *Методи наукових досліджень: конспект лекцій*. 2014. С. 79.
32. *Основи наукових досліджень : навч. посіб. / Н. В. Гнасевич та ін.; за заг. ред. Т. В. Гончарук (Чолач). Тернопіль, 2014. С. 273.*
33. Польща. URL: <https://geografiamozil2.jimdofree.com/%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0/%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%89%D0%B0/> (дата звернення: 17.03.2024).
34. Польща в Європі. URL: <https://www.polscha.travel/uk/pro-polshchu/praktichna-%D1%96nformatc%D1%96ia/planuiuchi-mandr%D1%96vku/polshcha-v-%D1%94vrop%D1%96> (дата звернення: 12.03.2024).
35. Романчиков В. І. *Основи наукових досліджень: навч. посіб.* Київ: Центр учбової літератури. 2007. С. 254.
36. Савчук І. Г. Політико-географічне положення країни в Європі. *Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки*, 2006. №3. С. 272-278.
37. Струтинський В. Українсько-польське й українсько-російське стратегічне партнерство в контексті європейських інтеграційних процесів. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Міжнародні відносини. Луцьк: СНУ ім. Лесі Українки*, 2014. № 14 (291). С. 40-49.
38. *Українська призма: Зовнішня політика 2018 : аналіт. дослідж. / ГО «Рада зовнішньої політики «Українська призма», Фонд ім. Ф. Еберта. Київ, 2019. С. 287.*
39. Українські біженці в Польщі. URL: <https://suspilne.media/688720-u-polsi-prodovzili-perebuvanna-ukrainskih-bizenciv-vidomi-termini/> (дата звернення: 25.04.2024).

40. Участь Республіки Польща в міжнародних та регіональних організаціях як передумова європейської інтеграції (1989-2004 рр.). URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-4942.html> (дата звернення: 25.04.2024).

41. Цебенко О. Транскордонне співробітництво України та Польщі як рушій економічних відносин. *Актуальні проблеми міжнародних відносин та зовнішньої політики* : матеріали Міжнар. VI Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Львів, 24 жовт. 2019 р.). Львів: НУ ЛП, 2019. С. 191-193.

42. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень: навч. посіб. Київ: Видавничий Дім «Слово». 2004. С. 240.

43. Яценко Б. П. Політична географія і геополітика: навч. посіб. Київ: Либідь, 2007. С. 255.

44. Can Poland diversify its East Asian trade via closer cooperation with Vietnam? URL: <https://www.blue-europe.eu/analysis-en/short-analysis/can-poland-diversify-its-east-asian-trade-via-closer-cooperation-with-vietnam/> (last accessed: 12.03.2024).

45. Geopolityka.net. URL: <https://geopolityka.net/geopolityka/> (last accessed: 12.03.2024).

46. Geopolityka (Sykulski) / Eugeniusz Romer. URL: [https://pl.wikisource.org/wiki/Geopolityka_\(Sykulski\)/Eugeniusz_Romer](https://pl.wikisource.org/wiki/Geopolityka_(Sykulski)/Eugeniusz_Romer) (last accessed: 25.04.2024).

47. Historia polskiej myśli geopolitycznej. URL: <https://ukladsil.pl/historia-polskiej-mysli-geopolitycznej/> (last accessed: 24.04.2024).

48. How geopolitical competition in the Black Sea is redefining regional order. URL: <https://www.chathamhouse.org/2024/03/how-geopolitical-competition-black-sea-redefining-regional-order> (last accessed: 14.03.2024).

49. Ministerstwo Spraw Zagranicznych. Rzeczpospolita. URL: http://www.msz.gov.pl/pl/p/msz_pl/ (last accessed: 12.03.2024).

50. Międzymorze (polityka). URL: [https://pl.wikipedia.org/wiki/Mi%C4%99dzymorze_\(polityka\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Mi%C4%99dzymorze_(polityka)) (last accessed: 01.05.2024).

51. NEI Announces Commercial Nuclear Energy Trade Mission to Poland. URL: <https://www.nei.org/news/2023/nei-commercial-nuclear-trade-mission-poland> (last accessed: 15.03.2024).
52. Obszary polityki zagranicznej. URL: <https://www.gov.pl/web/dyplomacja/obszary-polityki-zagranicznej> (last accessed: 12.03.2024).
53. Poland. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/fb7c8d2e-en/index.html?itemId=/content/component/fb7c8d2e-en> (last accessed: 01.05.2024).
54. Poland and Ukraine: The emerging alliance that could reshape Europe. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/poland-and-ukraine-the-emerging-alliance-that-could-reshape-europe/> (last accessed: 30.03.2024).
55. Poland-Ukraine relations. URL: https://en.m.wikipedia.org/wiki/Poland-Ukraine_relations (last accessed: 29.03.2024).
56. Poland – Country Commercial Guide. URL: <https://www.trade.gov/country-commercial-guides/poland-market-overview> (last accessed: 15.03.2024).
57. Poland’s economic outlook for 2024: challenges and opportunities. URL: <https://www.trade.gov/pl/en/news/polands-economic-outlook-for-2024-challenges-and-opportunities/> (last accessed: 15.03.2024).
58. Poland’s foreign policy in a time of geopolitical tensions. URL: <https://china-cee.eu/2022/11/03/poland-external-relations-briefing-polands-foreign-policy-in-a-time-of-geopolitical-tensions/> (last accessed: 15.03.2024).
59. Poland is done sending arms to Ukraine, as trade dispute escalates. URL: <https://www.militarytimes.com/news/your-military/2023/09/21/poland-is-done-sending-arms-to-ukraine-as-trade-dispute-escalates/> (last accessed: 30.03.2024).
60. Poland notes €10.5 bn trade surplus in 2023. URL: <https://polandweekly.com/2024/03/15/poland-notes-e10-5-bn-trade-surplus-in-2023/> (last accessed: 15.03.2024).
61. Rifts and realities: The strained bond between Poland and Ukraine. URL: <https://ecfr.eu/article/rifts-and-realities-the-strained-bond-between-poland-and-ukraine/> (last accessed: 02.05.2024).

62. Strategic Compass for Poland and the EU: How to Manage the Complexity of Sino-American Rivalry and Russian Aggression Against Ukraine. URL: <https://hir.harvard.edu/strategic-compass-for-poland-and-the-eu/> (last accessed: 10.05.2024).

63. Ukraine updates: Poland's Tusk visits Kyiv, pledges support. URL: <https://www.dw.com/en/ukraine-updates-polands-tusk-visits-kyiv-pledges-support/live-68050138> (last accessed: 12.04.2024).

64. What next for Poland's economy?. URL: <https://www.economicsobservatory.com/what-next-for-polands-economy> (last accessed: 01.05.2024).